

Bütün dünya işçileri birleşiniz!

Aydınlık

Sayı: 18

İçtimaî, terbiyevî, edebî aylık mecmuadır

Teşrinievvel 923

Memleketimizi sermayedarlarına bir yemlik yapmak, halkımızı esir etmek maksadıyla öz topraklarımızı kanlı çizmeleriyle çiğneyerek yurdumuzu harabezara çeviren emperyalist ordularının zulüm ve tazyikinden kurtararak bizi bu mutlu güne kavuşturan muzaffer asker kardeşlerimizi hararetle selamlar ve kendilerine en derin minnet ve şükranlarımızı takdim ederiz.

Münderecat

İnkılâp Esasatının Tadili	Doktor Şefik Hüsni
İnkılabî Vecizeler	H....
Faşizm Nedir?	Sadrettin Celal
İktisadi İstiklal	Vedat Nedim
Müşterek Zahmet (şiir)	N. H.
Zincire Vurulanlar (şiir)	A. E.
Ruhr Meselesi	Sadrettin Celal
Komünizm Bahsi	Marcelle Olivier
Bir Vakanın İki Safhası	
Türk Kadın İşçileri Hakkında Tetkikat	
Memleketimizde Grev Hareketleri	Ş. H.

İdarehane: Nuruosmaniye Caddesi'nde İkbâl Kiraathanesi ittisalinde

Tevzi mahalli: Babıali Caddesi'nde Çiftçi Kütüphanesi

Fiyatı 10 kuruştur.

Cihan Biraderler Matbaası

İnkılâp Esasatının Tadili

Millet efradını hâkim kılan halkçı inkılâbının vazettiği esaslar büyük bir tehlikeye maruz bulunuyor. Bu inkılâp millî istiklal için dökülen kanlarla ödenmişti; hatta pek inkılâpkâr bir ruh taşıyan Birinci Millet Meclisi hıyanet-i vataniye kanunuyla, yeni Türkiye devletinin temelini teşkil eden esaslar aleyhinde kavlen mücadeleyi bile menetmeye lüzum görmüştü. Elde edilmiş olan hukuku müdafaa hususunda bu kadar taassup gösterilmesi, bizi bugünkü devlet şeklinin bekası hakkında tamamıyla müsterih kılıyordu. Bu cihetten hiçbir endişe hissetmediğimiz içindir ki bundan evvelki yazılarımızda, daha ziyade inkılâbımızın derinleştirilmesi mesailini ve iktisadi inkişaf sahasında yapılacak müspet işleri mevzubahis etmiştik. Hâlbuki son zamanlar cereyan eden içtimai hadisat ve Halk Fırkası'nın kararları ve niyetleri hakkında deveran eden şayiât, çalışan halkımızın, bütün mevcudiyetiyle merbut bulunduğu teşkilat-ı esasiye kanununa, hiç umulmadık bir taraftan bir darbe indirilmek üzere bulunduğunu ihsas etmektedir. Bu pek tehlikeli teşebbüsü, efkâr-ı umumiyenin büyük bir heyecan ve hoşnutsuzlukla takip etmesinden daha tabii bir şey olamaz.

Lozan Konferansı'nda, müsavi hukuk ile İtilaf Devletleriyle sulh muahedelerini akde muvaffak olmak, beyne'd-düvel münasebat nokta-i nazarından, mevcut hükümet şeklinin hiçbir mahzuru olmadığını ispat etmişti. Dâhilî işlerimiz itibarıyla ise, bugüne kadar yapılan tecrübe, Millet Meclisi hükümetinin, millî ihtiyacata ne kadar uygun geldiğini aşikâr bir tarzda göstermiştir. Bu şerait altında teşkilat-ı esasiye kanununda tadilat meselesi hiçbir müstaceliyet irae etmiyordu. Bu bir nevi menfî faaliyettir. Daha evvel yapılması icap eden iktisadi inkişafımız için hayırlı neticeler verebilecek bunca müspet işler dururken, Millet Meclisi faaliyetinin bu teşkilat meselesi etrafında dönüp dolaşması pek yazıktır. Biz bu nazârî münakaşata girişilmesini gayet tehlikeli ve na-be-mevsim buluyoruz.

Maatteessüf bugün bu bahis açılmıştır. Nadimâne bir gerileme muvacehesinde bulunduğumuzdan, her hakiki inkılâpcının bu ricata mani olmaya çalışmak vazifesidir. Öyle anlaşılıyor ki, yeni Meclis-i Millî, ilk Millet Meclisi'ni tahrik eden inkılâpçı ruhtan tamamıyla mahrumdur. Emperyalizm ve hanedan boyunduruğundan kurtuluşumuzu temin eden velud hamlelerin ve cüretkâr icraatın yegâne amili bu ruh idi. Ana hatları tespit edilmiş ve başlanmış olan bu muazzam içtimai değişme işini tereddütsüz ve hatasız olarak başarmak için, girdiğimiz yolun en salim yol olduğu hakkında milletvekillerinde sarsılmaz bir iman bulunması lazımdı. Hâlbuki ne görüyoruz?

Büyük bir kıymet verdiğimiz siyasi inkılâbımıza vücut veren ileri fikirli ricalden birçoğu elan iş başında olduğu halde, bütün milletin müzaheretini ve tasvibiyle dün yaptığımızı, daha henüz tatbikat sahasına isal etmeden bir yanlışlık olmuş gibi, bugün bozmaktan bahsediliyor. Ve şayan-ı hayret olan cihet bu günahı, bu mesuliyeti, istihsal eylediğimiz hâkimiyet haklarını, teşkilat-ı esasiye kanunu dâhilinde istimal etmek üzere, millet tarafından intihap edilen vekiller üzerlerine alıyor. Doğrusu biz bu şayiâtı kayd-ı ihtiyatla telakki ediyoruz. Birkaç mebusun irticakâr bir zihniyetle hareket etmesine ihtimal verilebilir. Zira esasen millet arasında da bu temayülâtı besleyen küçük bir ekalliyet mevcuttur. Halkı, devlet mekanizmasından uzaklaştıracak tarzda hükümet şeklinin tadiline, Millet Meclisi'nde azîm bir ekseriyetin rıza göstermeyeceğine kaniyiz. Aksi takdirde, halkın sarıh olan haklarını muhafaza hususunda izhar ettiği arzulara karşı sadakatsizlik edilmiş olacaktır.

Zira gazete haberlerinden ve münakaşalarından anlaşıldığına göre, Türkiye'yi, hanedansız birer hükümdarlıktan başka bir şey olmayan Avrupa ve Amerika'da mevcut cumhuriyetlere benzetmek mevzubahis oluyor. Bu cumhuriyetler, malum olduğu üzere, burjuvazyaya hâkimiyetine en elverişli, sınıf hükümetlerinden başka bir şey değildir. Bizde ise, hükümet adamlarımız, inkılâbın mebdinden beri, sınıf farkları pek derin olmadığını ve bu farkların, sınıf mücadelelerine meydan verecek dereceleri bulmasına mani olacaklarını ilan ediyorlardı. Ve filhakika Millet Meclisi hükümetinin şekli-i hazırı – ferdî sermayedarlık devam ve inkişaf ettiği müddetçe, sınıfların teşekkülü ve mücadelesi zaruri olmakla beraber – bu gayeyi en iyi tatmin edebilecek bir şekildi. Halkımız da biraz daha uyanıklık olsa ve tam bir serbestî dâhilinde, mebusları doğrudan doğruya müntehipler seçse – ve bunlar elbet olacaktır – iki senede bir tebdil edilen bir millet meclisinde icraî ve teşriî bütün kuvvetlerin cem olması, hiçbir nam ve unvan altında ayrıca bir devlet reisinin bulunmaması ve bu vazifeyi meclis namına her sene tebdil edilen reisin ifa etmesi adeta, halkçılık itibarıyla bugünkü şeraite nazaran, mefkûrevî bir hükümet esasatıdır. İrticaa düşmeksizin ve bir zümre menfaatine, pek hayati haklarından bazıları, millettan gasp edilmeksizin, bu esaslardan küçük bir inhirafı bile mümkün bulmuyoruz. Zaten Millet Meclisi bile böyle bir teşebbüste bulunmak hakkına malik değildir. Ve biz eminiz ki, devletin en yüksek makamını işgal eden ve inkılâbımızın kahramanı olan şahsiyet böyle bir inhirafa bizzat mümanaat edecek ve haiz olduğu büyük nüfuz ve salahiyeti, inkılâbı, almış olduğu istikamette derinleştirmek ve takviye etmek hususunda istimal edecektir. Teşkilat-ı esasiye her halde tetkik edilecek olursa; buraya ancak, halkın hukukunu tevsi maksadıyla tadil lüzumu hâsıl olduğu takdirde, yeniden bu mesele etrafında intihabat yapıldıktan sonra kanunun tadil edilebileceğine dair, bir madde ilavesiyle iktifa olunmalıdır. Bizce ayrıca bir cumhuriyet riyaseti icat olunmamak şartıyla devlete Türkiye Halk Cumhuriyeti namının verilmesinde bir mahzur yoktur. Fakat ne suretle intihap edilirse edilsin, ne kadar mahdut hukuka malik bulunursa bulunsun, meclis reisinden ayrı bir devlet riyaseti teşkili, icra kuvvetinin meclisten alınarak Avrupa kabineleri tarzında bir heyet-i vekileye tevdi, milletin ihraz ettiği ve cidden istimal azminde bulunduğu hâkimiyetle istihza etmek demektir. Halk devletinin temelini bozmaya muadil olan bu tadilat teklifleri etrafında propaganda ve neşriyatta bulunan, Millet Meclisi'nden gayri bir heyet olsa, ihtimal hıyanet-i vataniye kanununun ahkâmını tatbik etmek mevzubahis olacaktır.

* * *

Bu yeni projeleri müstakbel inkişafımız için pek vahim bulduğumuzdan, bazı münferit teşebbüsler muvacehesinde olduğumuzu zannetmek istiyorduk. Fakat son bazı hadisat bu zannımızda yanıldığımızı göstermektedir. İktisat Vekili'nin çalışan sınıfların menafiini nazar-ı dikkate alarak takip ettiği halkçı siyasetinden dolayı ıskat edilmesi, aynı vekâlet erkânından bazılarının, ileri fikirleri vesile edilerek, vazifelerinden uzaklaştırılması, heyet-i vekile reisinin bir Avrupa gazetesine, geniş halk kitlelerini endişeye düşürecek beyanatta bulunması, mesai kanununun meclisten geriye alınması, Halk Fırkası müzakeratı hakkında matbuata tereşşuh eden sarı haberler, inkılâbın ileri mevkilerinden, bir intizam dâhilinde ricat edildiğine delalet eden vazih emarelerdir. Ve bunlar bize, intizar edilen bereketli iktisadi faaliyetler yerine, akim siyasi mücadelelerin kaim olacağı korkusunu veriyor.

Kati kurtuluşumuzu, iktisadi inkişafımızdan bekliyorduk. Bu ise halkın çalışmasıyla kabildir. Çalışan halk gayet meşru olarak, haklarını, husule getirdiği servetlere tesahub edenlere

karşı, elinden geldiği tarzda müdafaa etmek mecburiyetindedir. İktidar kuvvetini bu çalışan efradın itimadından ahzeden bir hükümet, onların bu meşru mücadelesine mani olacağını ilan ederse, memlekette gayr-ı tabî bir vaziyet ihdas etmiş olur. Sa'y erbabı, hukukunun mahfuz olduğu ve kısmen olsun öz menfaatleri için çalıştığı kanaatini beslerse daha büyük bir hevesle ve neşe ile deruhde ettiği işi yapar. Bilakis onda, müessesat-ı umumiyenin de hasımlarının tarafını iltizam ettiği hissi uyandırılacak olursa, kendisini istismar edenlere karşı beslediği kini, serbest inkişafına mani olanların cümlesine teşmil etmesine sebebiyet verilmiş olur. Ve bu takdirde bir esirden farkı olmadığını anlayan işçi veya köylü, camid bir alet gibi yaptığı işe alakadar olmaksızın çalışır. Bittabi millî inkişafta hayırlı bir amil olamaz.

Avrupa'da vaziyet böyledir. Fakat bir işçi milletiyle meskûn olan memleketimizde, bu milletin sinesinden doğan hükümetin, iş hakkının müdafii olarak hareket etmesine ve bunu gören halkın, iktisadi kurtuluşumuzu temin etmek ümmiyesiyle, can u gönülden el birliğiyle çalışmasına intizar ediliyordu. Böyle bir temayülü takviye etmek, mevcut değilse uyandırmak vazifesiyle mükellef olan bir makamın bahsettiğimiz beyanatı yapması en hafif bir tabirle tedbirsiz bir harekettir. Cereyan eden vekayide anladığımız mana olmadığını ve Avrupa burjuvazyasını taklit gayretiyle hareket edilmediğini gösterecek sözler ve icraat ile, önümüzdeki haftalar zarfında alakadarların tatmin edilmesini temenni ederiz. Ve ümit ederiz ki tadil meselesinin mecliste yakında icra edilecek olan müzakeratı, endişelerimizin yersiz olduğunu gösterecektir.

Doktor

Şefik Hüsnü

İnkılabî Vecizeler

Karanlık mahzenler vücutların zindanı olduğu gibi batıl akideler de vicdanların zindanıdır.

*

Liebknecht işçiyi sineğe, fabrikatörü de, onun kanını emmek için ağ kuran örümceğe benzetiyor. Bu teşbih bir cihetten noksandır, çünkü örümcek sineğin kanını emmek için hiç olmazsa ağın bizzat kendisi imal eder. Hâlbuki patron işçinin kanını emmek için fabrikayı gene işçiye imal ettirir.

*

Burjuva medeniyeti imha ve istismar gayesinden ilham alır.

Bir Bedevi kabilesi ile bir kapitalist Avrupa hükümetinin vahşet nokta-i nazarından mukayesesi, bir ok ile bir otuz sekizlik topun kuvve-i tahribiyesinin mukayesesine müsavidir.

*

Geçinmek için sırtında yük yayan yürümeye mecbur olan bir adam ile zevk için otomobil ile gezenler, aç kalmış bir insan ile bol bol yemek yiyenler.. mevcudiyetleri esir gibi mukayyet olanlar ile içtimai imtiyaz ve hürriyeti yalnız kendi ellerinde tutanlar.., sefalette bocalayanlar ile sefahatte yüzenler dost olamazlar.

H.

Faşizm Nedir?

Millî ve beynelmilel bütün içtimai hareketlerin mahiyetleri hakkında efkâr-ı umumiye-yi tenvir etmek vazifesini deruhde eden Aydınlık bugün beynelmilel büyük bir ehemmiyeti haiz olan faşizm hareketini de Marksizm nokta-i nazarından tetkik ve tahlil edecektir.

* * *

Faşizm nedir? Yeni bir siyasi fırka mıdır, yoksa – bazı gazetecilerin zannettiği gibi – şimdiye kadar tanıdığımız fırkaların fevkinde bir mevcudiyet; şahsi ve siyasi niza'lara, sınıf mücadelelerine nihayet vererek, bütün anasır-ı milliyenin, memleketin inkişaf, terakki ve tealisine hasr-ı mevcudiyet etmelerinin – velev diktatörce tedbirlerle olsun – teminine azmetmiş yüksek, vatani bir teşkilat mıdır?

Faşizmin hakiki mahiyet ve gayesi hakkında kati hükmümüzü vermezden evvel bugün hâkim olduğu İtalya'da, ne suretle tezahür ettiğini ve ne gibi vasıtalarla mevki-i iktidara geldiğini muhtasarca nazar-ı tetkikten geçirelim:

Faşizm hareketinin menşeyini bulmak için 1914-15 senelerine kadar çıkmak icap eder.

O esnalarda, İtalya'nın Harb-i Umumi'ye girmesi için çalışan muhtelif müdahaleci gruplar meyanında, ekseriyeti itibarıyla proletarya hareketine hıyanet eden sabık sendikalist, sosyalist ve anarşistlerden mürekkep olan ve Mussolini'nin riyaseti altında bulunan Muharipler Huzmesi, Fasci di combattimento) isimleriyle yâd edilen faşist grubu idi.

1915 Mayıs'ında memleketin ve hatta parlamentonun ekseriyetinin arzusu hilafına olarak İtalya'yı harbe iştirak ettirmek suretiyle büyük bir muvaffakiyet kazanan, ağır sanayi ve büyük ziraat ve erkân-ı harbiyeyi temsil eden bu siyasi grupların, mütarekeden sonra nüfuz ve tesirleri gittikçe azalmıştı. Çünkü bunlar, harbi ahaliye gayet kolay ve kârlı bir teşebbüs olarak göstermişlerdi.

Askerleri terhisten sonra yani 1918 senesi nihayetinden 1920 senesi iptidasına kadar olan zaman arasında, bu siyasi cereyan ve temayül harp netayicinin tevlid ettiği hoşnutsuzluk ve sefaletin tesiri altında mağlup olmuştur.

Hatta 1919 umumi intihabatında, faşistler merkezi olan Milan şehrinde bile bir hezimet-ı kahkariyeye uğramışlardı.

O zaman hemen hemen mahvolmuş olan bu cereyanı, faşizmi; hükümete geçirecek kadar vâsi ve azîm bir hareket haline getiren saikler nelerdir?

Her şeyden evvel şunu söyleyelim ki (Fasci di combattimento) mağlubiyetlerine rağmen dağılmamışlar ve çalışmakta devam etmişlerdi. Bu hareketin reisi daima Mussolini gazeteleri (**Il Popolo d'Italia**) idi.

Mütarekeden sonra meydana çıkan ve mühim roller oynayan siyasi kuvvetler, daha harp içinde teşekkül ve taazzi etmeye başlamışlardı.

İtalya'da pek büyük bir siyasi ehemmiyeti haiz olan köylüler üç muhtelif ve kudretli teşkilat etrafında toplandılar:

1. Sosyalist Partisi 2. Halk Fırkası (Katolik) – 3. Eski Muharipler Cemiyeti – Sosyalist Partisi bir milyondan fazla gündelikçi ziraat amelesini ve küçük çiftçileri, Halk Fırkası o miktarda küçük arazi sahiplerini ve mutavassıt çiftçileri topladı. Ve bütün İtalya’da büyük zirai malikânelere karşı mücadele şayan-ı hayret bir sürat ve şiddetle tevessü etti. Büyük çiftlikler köylüler tarafından işgal edildi ve arazi sahipleri merkezlere kadar kaçmaya ve 1919’dan itibaren buralarda köylülerin istibdadına! karşı mücadele etmek üzere hususi taburlar teşkiline başladılar. Çalışan halk kitlelerinin bu na-kabil-i mukavemet, kitlevi hareketlerine, sarih ve kati bir şiar ve muayyen bir istikamet, müspet bir siyasi program lazımdı. Ve bu şerait dâhilinde Sosyalist Partisi vaziyete hâkim olmalıydı ve olabilirdi. Fakat, bilakis vaziyet ona hâkim oldu. Parti azasının % 60’ı köylü idi; parlamentodaki 165 azasından 110’u köylüler tarafından intihap edilmişti. Partinin kazandığı 2600 belediyeden 2000’i münhasıran köy muhitlerinde idi. Sosyalistler tarafından idare edilen kooperatiflerden dörtte beşi zirai kooperatif idi. Sosyalist Partisi, fikir ve program nokta-i nazarından, köy muhitlerinde hâkim olan tezezbübü aksettiriyordu.

Bir taraftan köylüler zirai muhitlerde vaziyete hâkim iken, şehir proletaryası da mücadelecı ve ihtilalcı bir ruh ile 1920 senesinde büyük şehirlerdeki fabrikalara vaz-ı yed ettiler. Gayet zayıf ve âciz bir mevkide olan burjuvazi bu azım işçi kitleleri karşısında şedit tedabire müracaat edemeyerek vakit kazanmak maksadıyla uzlaşıcı bir siyaset takip etmek lüzumunu hissetmiş ve meşhur Giolitti’yi mevki-i iktidara getirmişti.

Bu cereyan ve hareket o kadar kuvvetli, vâsi ve şedit idi ki, yalnız İtalya değil, hatta bütün cihan burjuvazisi ihtilal tehlikesi karşısında bir müddet titrediler. Fakat bu korkuları beyhude idi. Çünkü Sosyalist Partisi bu müsait vaziyetten istifade edemedi. Sınaî ve zirai amele sınıfının vahdet-i hareketi meselesini halledemedi.

Hâlbuki burjuvazinin zaaf ve acziyeti hissettiği bu buhranlı devrede, maddi ve manevi şartların inkılâb-ı içtimaî lehine olmasına rağmen, Sosyalist Partisi’nin affedilmez hatalar irtikâp ettiği nispette faşizm büyüyor ve kuvvetleniyordu..

Bu hataların neticesi, burjuvazi ve diğer sınıfların zihniyet ve hatt-ı hareketlerinde büyük bir değişiklik oldu. Zaferi kaybettiklerini hisseden amele sınıfının maneviyeti kırıldı, mücadele ve taarruz kabiliyeti azalmaya başladı.

1919-20 seneleri esnasında İtalya burjuvazisi ihtilalin zaferini mütevekkilâne bekler bir vaziyet almıştı. Mutavassıt ve küçük burjuvazi kitleleri; büyük burjuvazinin değil, belki, zafere doğru yürümek üzere bulunan proletaryanın lehine olarak bir vaziyet almaya müheyya idi. Fakat bu vaziyet ve halet-i ruhiye tamamıyla değişti. Proletaryanın zaferi yerine burjuvazinin kendini toplayarak mukabil taarruza hazırlandığına şahit olduk.

Sabit bir vaziyete, muayyen bir program ve hatt-ı harekete malik olmayan mutavassıt ve küçük burjuvazi kitleleri, Sosyalist Partisi’nin ümit ettikleri gibi, vaziyete hâkim olamadığını görünce ona karşı besledikleri emniyet ve itimat hisleri zail oldu ve aksi tarafa döndüler.

Burjuvazinin proletaryaya karşı taarruz hareketi, muhtelif şekillerde başladı ve o zamandan itibaren faşizm ziyadeleşen bir kuvvetle tevessü etti.

Faşistler her şeyden evvel, Sosyalist Partisi’nin siyaset-i ziraiyedeki yanlış nokta-i nazarı neticesi kendinden uzaklaştırdığı küçük ve mutavassıt çiftçilerin muavenetini temin etti.

Ve aynı zamanda, mütarekeden sonra vaziyetleri gittikçe fenalaşan küçük burjuva, küçük tacir, küçük emlak sahipleri eski muharipler ve terhis edilen zabıtlar ve ihtiyat zabıtlarının hoşnutsuzluklarından istifade etti. Faşizm, harpten sonraki cemiyette iş bulamayan bütün bu unsurları birleştirdi. Siyasi ve askeri bir teşkilat altına aldı. Ve hükümetin müsamaha ve himayesi sayesinde, proletarya kuvvet ve teşkilatlarına karşı vahşî hücum ve taarruzlarına başladı.

Bu siyah gömleklî çetelerin tarz-ı faaliyetleri malumdur. Baştan ayağa kadar müsellahtı oldukları halde, kamyonlarla küçük bir şehir, kasabaya hücum ederler, amele teşkilatlarının merkezlerini tahrip ederler, yakarlar, yıkarlar, cebir ve şiddetle belediye aza meclisleri azasını istifaya mecbur ederler. Emirlerine itiraz edenleri, memleketten teb'id ederler, lüzum gördükleri takdirde yaralar ve hatta öldürürler. Kendilerine karşı koymak isteyenlere karşı en hafif cezaları sopa veya hintyağıdır. Bu seferlerinde memurîn-i mahalliye ve polis'in yardımından mahrum kalmazlar. Kuva-yı muavene almaktan mahrum olan işçiler için geçtikleri yerlerde havf saçan bu mütekâsif ve ani hücumlara karşı koymak imkânı yoktur. Bütün bu habaset ve cinayet silsilesinin, muhtasar bile olsa, tarihçesini yapmaya makalenin kadrosu müsait değildir ve zaten bizi alakadar eden cihet bu değildir. Yalnız şunu söylemekle iktifa edeceğim ki 21 Teşrinisani 920'de açılan faşizm terörü iki sene sonra, 31 Teşrinievvel 922'de Mussolini'nin riyaseti altında bir faşist kabinesinin mevki-i iktidara gelmesiyle neticelenmiştir. Ve parlamentoda yalnız 35 azaya malik olan faşist partisi yeni teşekkül eden hükümette ekseriyet-i azîmeye maliktir.

Şunu da ilave edelim ki, bütün İtalya'yı proleter kanına boyayan bir hükümetin başında bulunanların ekserisi hukuk-ı umumiye mahkûmları bir takım zorbalardır ki, harp esnasında mahbes ve zindandan kurtulmak için cepheye gönderilmelerini istemişlerdi. Diğer kısmı ise yolsuzlukları ve ahlaksızlıkları dolayısıyla proletarya ailesinden, muhtelif amele teşkilatlarından kovulan sabık anarşist, sabık sendikalist ve sabık sosyalist bir takım sergüzeştçi insanlardır. Reisleri olan Mussolini ise, proletaryaya karşı azîm ihanetinden dolayı İtalyanların Herve'si [?] denilmeye bihakkin sezadır.

Bu kısa tetkikten çıkardığımız netice şudur:

Faşizm; proletarya sınıfına karşı burjuvazinin hususi bir şekilde bir taarruz ve hücumudur. Ve geniş içtimai sınıflar üzerine istinat eden bir harekettir.

Faşizmi mümkün kılan hakiki sebeplerin en başlıcası, ıslahatçı sosyalistlerin ihaneti neticesi cihan ihtilalinin tevakkufa uğramasıdır. Cihan Harbi ve onun tesiriyle kapitalist iktisadiyatının inhilali neticesi, küçük ve mutavassıt burjuvalarla küçük çiftçiler ve mütefekkirler umduklarını bulacakları yerde bilakis eski hayat şartlarının ve bilhassa eski emin vaziyetlerinin mahvolduğuna şahit oldular. Bu hal, onlarda sosyalizme karşı az çok kuvvetli bir alaka, muhabbet ve merbutiyet uyandırdı ve kendi vaziyetlerinin ıslahını sosyalizmin icraat ve zaferinden beklemeye başladılar.

Bu devir; mütarekeyi müteakip, ziraî ve sınaî geniş proletarya kitlelerinin na-kabil-i mukavemet inkılâpçı hamleleri karşısında her türlü vasita-i müdafaadan mahrum ve zaafa duçar olmuş burjuva devletin kuvvetlerini yeniden toplayıp tanzim etmeden mücadeleyi kabul

etmediği ve vakit kazanmak üzere, proletarya kitlelerinin metalibini vâsi miyasta kabule mecbur olduğu zamana tesadüf ediyor.

Bu gayet müsait zamanda, kuvvetli bir inzibat ve kati bir programa malik olan bir proletarya partisi; tamamıyla proleter olmamakla beraber kapitalizm sisteminin ve onun tevlid ettiği Cihan Harbi'nin kurbanı olan bu geniş küçük ve mutavassıt burjuva kitlelerinin meşru metalibini tatmin etmek, inkılâpçı ve cesur bir siyaset kullanmak suretiyle memleketin büyük bir ekseriyetini içtimai inkılâp bayrağı altında toplayabilirdi.

Sosyalist Partisi bu fırsatı kaçırdı. Sosyalizmden şifa bekleyen ve galeyan halinde bulunan bu halkı kendi hatası ve ataleti neticesi faşizmin kucağına attı. Ve burjuvazinin tekrar kendini toplayarak eski tahakküm ve istismarına ve proletarya sınıfına karşı umumi hücum ve taarruza geçmesine sebep oldu.

Bu gayr-ı mütecanis unsurlara istinat eden faşizm; aynı zamanda, faaliyete susamış ve bütün siyasi partilerden nefret etmiş sırf proleter unsurlarla da zenginlendi ve kuvvetlendi. Bunlardan başka faşizme harpten sonra mevki ve şereflerini kaybeden zabıtlar gibi her cinsten sukut-ı hayale uğramış unsurlar da iltihak etti. Ve faşizm, askerî teşkilatını tamamlaması ve kuvvetlendirmesi hususunda bu unsurların tecrübelerinden çok istifade etmiştir.

Faşizm, kuvvetini aynı zamanda burjuva devletinden de aldı. Filvaki hükümet; bütün devlet makinesini, en vâsi miyasta faşizmin emrine amade kılması, ona hükümet idaresi haricinde diğer bir ordu teşkili için lazım gelen bütün vesaiti vermesiyle, faşizm hareketinin inkişaf ve tekemmülünde büyük bir rol oynamıştır.

Giolitti kabinesinde erkân-ı harbiyeyi temsil eden Harbiye Nazırı Bonomi 60,000 zabiti tahsisatlarının yüzde altmışını muhafaza etmek şartıyla terhis etti ve bunların büyük bir kısmının en mühim merakiz-i siyasiyeye giderek (Muharipler Huzmelerine) iltihakını mecburi kıldı. İşte; Giolitti kabinelerinin takip ettikleri bu uzlaşıcı siyasettir ki faşizmin bugünkü galibiyetini temin etmiştir.

* * *

Faşizmi, içtimai teşekkül ve iptidai programı nazar-ı itibara alınarak, mutavassıt ve küçük burjuva kitlelerinin ve bazı proleter unsurların inkılâpçı proletarya ile ve aynı zamanda büyük sermayeye karşı bir hareketi olduğunu zannetmemelidir.

Faşizm, hakikatte kapitalizmin, küçük ve büyük bütün düşmanlarına karşı bir taarruz hareketidir.

Büyük sermaye; muayyen bir siyasi vaziyet ve programa ve kendisine mahsus usullere malik olmayan mutavassıt sınıfları sosyalistlerin hatalarından istifade ederek proletaryaya karşı bir mücadele ve tahakküm vasıtası olarak kullanmaya muvaffak oldu.

Burjuvazi, daha iptidasında, vaziyetin vahametini gayet iyi gördü. Şerait-i hazırâ dâhilinde kendini müdafaa etmek ve inhilal halinde bulunan kapitalist iktisadiyatını ihya etmek için burjuva devletinin lâ-siyasi makinesinin; artık kendisine kâfi derecede emniyet temin etmediğini takdir etti ve amele sınıfına şiddetli bir surette hücum ve taarruz etmek mecburiyetini hissetti. Bunun için hükümet içinde hükümet, devlet ordusunun yanında diğer bir

faşist ordusu teşkiline müsamaha ve hatta yardım etti. Ve en nihayet sırf faşist bir hükümetin mevki-i iktidara gelmesine müsaade etti.

Faşizm hareketini doğuran tarihî ve içtimai amilleri tetkik ettik. Şimdi de faşizmin (fikriyat – *idéologie*) indan, kendisini takip eden muhtelif ve gayr-ı mütecanis unsurları kazanmaya hizmet eden siyasi programından bahsedeceğim.

Her şeyden evvel şunu söyleyelim ki zahiren o kadar inkılâpçı bir programla ortaya atılan faşizm, burjuva demokrasisine karşı aldığı tenkitkâr ve hatta tahripkâr vaziyete rağmen, bin kere iflas eden ananevi burjuva siyasetine ve programına nispetle yeni bir şey meydana getirmemiştir.

Faşizmin hususiyeti; burjuva nizam-ı içtimaisinin inhitat devrinde, hâkim sınıfların; iktidara vaz-ı yed için son ve kati mücadeleye giren inkılâpçı proletaryaya karşı, kuvvetlerinin vahdet-i hareketini temine matuf, demir bir inzibata tabi kuvvetli bir teşkilat olmasındadır. Fakat 300,000 siyah gömleklinin süngülerine ve... hintyağı şişelerine!.. istinat eden bu azîm askerî ve siyasi teşkilatın altında; müşkülâtını yenmeye muvaffak olamadığı ve olamayacağı bir vaziyet vardır: iktisadi buhran...

Faşizmin; bu kudretli teşkilata, gayet kurnazca tertip ve tanzim edilmiş bir matbuata, azimli ve mahir elebaşlarına malik olmasına rağmen, siyasi ve iktisadi yeni bir sisteme, bir ıslahat programına malik olmadığı, devlet idaresini deruhde edip de müspet meselelerle karşı karşıya geldiği, yani menfî, tenkidî ve tahribî faaliyetten müspet icraat sahasına geçtiği zaman meydana çıkmıştır ve sabit olmuştur ki küçük ve mutavassıt burjuva kitlelerini ve bir kısım şuursuz ameleyi, inkılâpçı proletaryaya karşı açtığı taarruz ve mücadelede kendisine celbetmek için, kemal-i tantana ile ilan ettiği o mahut inkılâbî program, sırf riyakâr bir maskedir ve hakikatte faşizmin gayesi; bir taraftan bütün burjuvazinin proletarya üzerine hâkimiyet-i mutlakasını, diğer cihetten sınaî ve zirai büyük kapitalizmin bila-istisna bütün sunuf-ı içtimaiye üzerine diktatörlüğünü tesis etmektedir.

Faşizmin mevki-i iktidara gelmek için neşr ve ilan ettiği siyasi programıyla bugünkü icraatının mukayesesini bu husustaki kanaatimizi teyit ve tasdik edecektir:

Siyasi sahada; yeni bir intihap sistemi vazedeceğini, kadınlara müsavi hukuk tanıyacağını vaat eden Mussolini, en kuvvetli partinin bütün reylerin üçte ikisine malikiyetini temin eden en mürteci bir intihap sistemini mebusâna tehdit ve cebir kuvvetiyle kabul ettirdi. Kadınlar hakkındaki vaatleri ise, hâkim sınıflara mensup mümtaz bir ekalliyete hakk-ı intihabın tanınmasına müncer oldu.

İçtimai sahadaki vaatleri de aynı akıbete uğramışlardır. Evvelce kabul ettikleri sekiz saatlik iş gününü temin etmediklerinden maada patronlar, amele teşkilatlarının faşizm cebir ve şiddeti altında zayıflamalarından bi'l-istifade ücretleri yüzde yirmi otuz nispetinde tenzil etmişlerdir. Hükümet bütçesinde alillere ve ihtiyarlara tahsis edilen elli milyondan tamamıyla vazgeçilmiştir.

Faşist programı sermaye üzerine mevzu müterakki ve umumi bir vergi tarhını düşünüyordu. Hâlbuki, veraset ve muhtelif lüks eşyası ve otomobil üzerine mevzu vergiler kaldırıldı. Bi'l-vasıta vergiler tezyid edildi.

Devletin, harp kazançları üzerinden % 50 nispetinde vergi alması kabul edilmişti. Fakat ağır sanayi adamlarının ve bankerlerin işine gelmeyen bu tedbirden tabiatıyla vazgeçildi.

Maarif sahasında, mektepler ruhbanların eline terk edildi.

Amelenin hukukunu sıyanet için patronlara karşı vazedilen tahdidat lağvedildi ve devletin, geniş halk kitleleri lehine hayat-ı iktisadiyedeki müdahaleciliğine nihayet verildi.

Hülasa bütün bu icraatın manası şudur ki:

Zahiren mutavassıt sınıfların bir hareketi zannedilen faşizmin hedefi; siyasi, mali ve iktisadi tedbirlerle, sınaî ve mali ve zirai büyük burjuvazinin sarsılan hâkimiyetlerini iade ve takviye etmek ve proletaryanın en şuurlu ve fedakâr rehberlerini imha, teşkilatlarını mahvetmektir.

Tezahüratı ne kadar şedit ve cebrî olursa olsun, faşizm, kapitalist iktisadiyatının inhitatının ifadesi ve burjuva devletinin inhilalinin alametidir.

Faşizmin istikbali ve muhtelif tezahüratı hakkında malumat vermeyi diğer bir makaleye bırakarak şu satırlarla makaleme nihayet vereceğim:

Thiers ve Galiffet, düşmanları Bismarck'ın yardımıyla Paris Kommünası'nı kana boğmakla onun tarihî vazifesini yapmasına mani olamadığı gibi, inhilal ve inhitat devresinde bulunan bir nizam-ı içtimainin müracaat edebileceği son tedbir olan faşizmin, sopa ve hintyağı ile içtimaî meseleyi halledemeyeceği muhakkaktır.

Mussolini; Galiffet tarafından açılan kanlı bir devreyi kapıyor... Bu esnada diğer bir devir daha açılmıştır: muzaffer inkılâbın devresi.

Sadrettin Celal

İktisadî İstiklal

-1-

Sevr Muahednamesi'ni yırtmakla, emperyalist devletlerin planlarına körü körüne alet olan Yunan ordularını denize dökmekle ve bin müşkülata rağmen Lozan Sulhu'nu yaratmakla hiç şüphesiz ki emperyalist hırsların önüne siyaset engininde bir dalgakıran çektik. Ve bu cıalden siyasi istiklalimiz büyük harpten evvelkine nispetle her halde daha çok geniş, derin ve kuvvetli olarak çıktı. Fakat hemen hepimizin namaz sureleri gibi ezberlediğimiz ve tekrarladığımız bir hakikat var ise o da **siyasi istiklalin ancak iktisadi istiklale dayandığı takdirde hakiki ve devamlı olabileceğidir**. Evet.. İktisadi istiklal.. Sulh politikamızın, sulh cehdimizin gayesi bu olur ise ve bu gayeyi de muvaffakiyetle başarabilir isek ancak o vakit siyasi istiklalimiz, siyasi kurtuluşumuz uğrunda kurban giden canların günahı vicdanımızı karaltmaz.

Emperyalizm, Türkiye'de takip ettiği galebelerine askerî vasıtasıyla vasıl olamamakla davasından katiyen vazgeçmiş sayılamaz. Bunun aksine, yalnız bugünkü dünyanın iktisat ve siyaset sistemine yabancı kalmış safdil bir cehalet inanabilir.

Garpta kapitalist iktisat sistemi, girdiği safhada yaşayabilmek için mutlak emperyalist bir siyaset takip etmek yani **merkezleşen ve biriken sermaye, millî hudutlar haricine, mali ikrazlar, iktisadi teşebbüsler tarzında aşarak yeni piyasalar aramak, yeni nüfuz, yeni soygun muntakaları bulmak mecburiyetindedir**.

Bu mecburiyet bilhassa şimdi, büyük harpten sonra büsbütün artmıştır. Bunun başlıca sebepleri:

1- Millî piyasalar; nüfusun azalması, sefaletin artması, büyük halk kitlelerinin tenezzül etmesi, kambiyo buhranları gibi muhtelif esbap altında istihlâkin azalması yüzünden daralmıştır.

2- Kapitalizmin inkıraz devresine giren devletler – Rusya ve vasatı Avrupa devletleri gibi – dünya iktisadiyatındaki alıcı ve verici rollerini az çok kaybetmişlerdir.

3- Büyük harp esnasında kapitalizmin en mütekmel safhasına süratle yükselen Amerika, Japonya gibi devletler harpte harp sanayii dolayısıyla kazandıkları müşterilerden mahrum kalmışlardır.

4- Harpten evvel alıcı olan koloniler de – mesela Hindistan'da olduğu gibi – harp esnasında yerli sanayinin inkişafıyla diğer sanayi memleketlerinin müşterisi olmaktan kısmen kurtulmuşlardır.

5- Devletlerin birbirlerine olan harp borçlarını çıkartmak için yeni sermaye terakümüne ihtiyaç vardır. Kısaca, bir taraftan kapitalizmin harpten evvelki piyasa dairesi daralmıştır; diğer taraftan harp esnasında kazanılan piyasalar kaybolmuştur. Ve aynı zamanda sermayenin temerküz ve teraküm hadisesi süratle inkişaf etmiştir. İşte bütün bu amiller yeni piyasa ihtiyacını doğurmuştur. **Kapitalizmin hayatı bu piyasa meselesinin halline bağlıdır**. Bu itibarla memleketimizde sulhun takarrüyle kuvvetli bir hükümetin teessüsüyle beraber zaten başlamış olan concession'lar ve imtiyazlar için müracaatlar artacak ve ciddileşecektir. Hiç şüphesiz ki

ecnebi sermayesinin memleketimize hücumu iktisadi istiklalimiz ve bi'n-netice siyasi istiklalimiz için bir tehlike olabilir. Bu cihetle imtiyaz politikamızda gayet dürbîn olmak mecburiyetindeyiz. Aksi takdirde Türkiye'mizin de muhtelif ecnebi sermaye gruplarının menfaatlerine sahne olan bir Meksika haline girmesi muhtemel, hatta muhakkaktır.

* * *

İktisadi istiklal parolasının dâhilde aks-i sadası “millî iktisat” klişesi halinde tecelli ediyor. Her kelimenin önüne “millî” sıfatını koymak iptilası bizi “millî felsefe” bile dedirtecek kadar gülünç yaptıktan sonra “millî iktisat” tabirini pek öyle yadırgamayabiliriz..

Fakat millî iktisat terkinin pek mâyi bir manası vardır. Bu mefhumun hudutlarını çizmek, onu tebellür ettirmek mecburiyetindeyiz. Aksi takdirde aynı kelimelerle başka başka şeyler kastetmiş oluruz. “*Ferdiyetçi burjuva iktisadı*” *nokta-i nazarına göre millî iktisat politikası tabirinden istihsal vasıtalarına temellük eden millî bir kapitalist sınıfının vücut bulmasını teshil ve intac edecek bir iktisat politikası anlaşılır*. Hâlbuki Türkiye’de Avrupa kapitalizmiyle başa çıkabilecek, rekabet edebilecek gürbüz “millî” bir kapitalizm yaratmak istemek parlak bir Acem hülyası mahiyetinden ileri gidemez. Belki himaye usulleri sayesinde birkaç mavna, birkaç vapura ve birkaç ticarethaneye temellük eden bir sınıf yetiştirebiliriz. Fakat neticede bir taraftan birkaç kişinin, devletin kanunlarından müstefit olarak zengin olmasına mukabil diğer taraftan müstehlik milletin Avrupa mallarından daha pahalı ve daha kötü “millî” (!) malları almak mecburiyetiyle soyulacaktır. Şurası burjuva alimlerin de müsellemler ki kapitalist iktisat sisteminde gaye “*kâr ve daha fazla kâr*”dır. İşte böyle tabi oldukları sistem icabatından olarak yalnız “kâr” ve “daha fazla kâr”ı düşünen ve devletin himayesine mazhar olan bir sermayedar sınıfı “millî” de olsa milletin lehine olamaz. Bu sınıf rekabetsiz, başına buyruk kaldığı için milleti Avrupa kapitalistlerinden daha insafsız ve daha yüzsüzce soyacak süpürecektir. Binaenaleyh ferdiyetçi millî iktisat politikası sayılı birkaç kişinin, küçük birkaç sermayedar grubunun hesabına milleti haraca kesmekten başka bir şeye yarayamaz. Hatta devletin himaye kanunlarından istifade edebilen Türk müteşebbislerin arkasında – memleketimizin mütemerkiz ve müterakim sermaye kıt olduğu için – Avrupa ve Amerika sermaye grupları bulunacaktır. Ve bu suretle millî kapitalistlerimiz ecnebi sermayesinin ajanı ve tellalı bile olacaklardır. [*¹] Neticede ise milletimizin sırtından iki katlı kâr, hem Frenk, hem Türk sermayedarlarının kârı çıkacaktır.

Himaye kanunları dolayısıyla haricin rekabet tazyikinden masun kalan ve yalnız bu sayede vücut bulabilecek olan sanayi erbabı dâhilindeki rekabeti de ortadan kaldırmak ve bi'n-netice kârlarını yükseltmek için aralarında kartel ve tröst teşkilatı yaparak bir monopol vaziyeti de ihdas edebileceklerdir. Millî sanayilerin dâhilindeki monopol vaziyetinden nasıl istifade ettiklerine dair kapitalizm tarihinde çok canlı ve çok iğrenç misaller bulunur. Birini ve en meşhurunu zikretmiş olmak için Alman fabrikalarında istihsal olunan şekerin Almanya dâhilindeki fiyatının ihraç fiyatından çok yüksek olduğunu hatırlatabiliriz. İşte devletin himaye kanunlarından milleti aleyhine istifadeden sıkılmayan millî kapitalistlerin ahlakı.. Hâlbuki millî burjuvazi daima millet ve vatan sevgisini de inhisarı altına almak ister. Öyle ya.. Bir çoban bile sürüsünün içinden kendisine en çok süt veren ineği ve en mütehammil, en acar öküzü tercih

¹ [*] Türkiye Millî İthalat ve İhracat Şirketi'nin İngilizlerle akdettiği itilaf.

eder. İşte millî burjuvazi sınıfları da milleti ve vatani daha iyi soyabilmek, daha derin emebilmek ve bilhassa avutabilmek için böyle millet ve vatan sevgisini de inhisar altına almak isteyecek kadar kurnaz ve şarlatandır.

Ferdiyetçi millî iktisat politikasının bizde mebzulen yetiştirebileceği içtimai tiplerden biri de “Türk tüccarı” olacaktır. Milletimizi keyiflerine, menfaat ve kâr hesaplarına soyup soğana çeviren Rum, Ermeni, Yahudi ticaret burjuvazileri yanına ve hatta yerine bir Türk ticaret burjuvazisi koymak.. İşte ferdiyetçi millî iktisat politikasının en mukaddes ideallerinden biri de budur.

İttihat ve Terakki harp esnasında – memleketin tabiatıyla haricin rekabetinden masun kaldığı senelerde – bu politikanın temelini attı ve bize millî Türk ticaret burjuvazisinden parlak ve unutulmaz numuneler hediye etti: Ne idi o, sefalet, hasret, açlık çeken milletin – pek sevdikleri milletin – kesesinden, sıhhatinden, ahlakından kazandıkları banknotlarla Adalar’da kahpelerin ılık ve yumuşak vücutlarına yatak çarşafı döşeyen, şakrak aşüftelerin kahkahasına deste deste paraları aleve veren beyler ve zadelere?

Ferdiyetçi millî iktisat politikasının himaye kanunları ticaret sahasında da işte böyle bir tüccar zümresi yetiştirecektir. Ve mevcutları daha güçlü, kuvvetli yapacaktır.

Bu zümrenin içtimai kıymeti; köylünün elinden mahsulâtı yok bahasına satın almak ve kat kat “kâr”la şehirlere ve harice sevk etmek ve sanayi mamulâtını rekabetsizce pazara çıkartarak halkı haraca kesmek olacaktır. Yani işleyen halkın yarattığı iş kıymetlerinden ferdi gayr-ı müstahsil bir ticaret sermayesi teraküm edecektir ki bu kapitalizmin bile en muzır şeklidir.

Bütün bu kısa izahattan anlaşıldığına göre ferdiyetçi millî iktisat politikasından yalnız milletin büyük bir ekseriyeti aleyhine bir sermayedar sınıfı çıkabilecektir. Hâlbuki (millî iktisat) terkiyinden cemiyetçi bir nokta-i nazara göre bundan tamamıyla ayrı bir mana çıkartmak mümkündür. Yani bir devletin hudutları dâhilinde işleyen ve bu iktisadi kıymetleri yaratan halk kitlelerinin iktisadiyatını; bir küçük zümrenin, sınıfının “kâr” hesaplarına göre değil, belki bütün bu işleyen cemiyetin ihtiyaçlarına göre tanzim etmek için takip olunacak politika da bir millî iktisat politikası olabilir. Ve ancak, bu manada (millî) sıfatı milletin büyük bir ekseriyetine şamil olduğu için reklâmlık ve sahte olmaktan kurtulmuş ve şe’nî bir kıymet kazanmış olur. İşte ancak bu manada bir millî iktisat politikası güdersek iktisadi istiklalimizi temin edebilecek olan yola ayak basmış oluruz. Aksi takdirde memleketimizde yeni piyasalar arayacak olan ecnebi sermayesine karşı iktisadi mukavemeti organize edemeyeceğimiz gibi ferdiyetçi millî iktisat politikasının doğuracağı millî kapitalist sınıfı da el altından ecnebi sermayesiyle teşrik-i mesai etmeye mecbur kalacaktır. Ve neticede, Türkiye zahiren müstakil fakat hakikatte Türk dostları ve kılavuzları ianesiyle ecnebi sermaye gruplarının soyduğu ve hâkim olduğu bir yarım koloni haline girecektir.

İkinci bir makalede cemiyetçi nokta-i nazara göre millî iktisat politikasının ana hatlarını izah etmek istiyoruz.

İktisat doktoru - Vedat Nedim

Müşterek Zahmet

Gözlerimiz

şeffaf

temiz

damlalardır..

Her damlada

demire can veren dehanın

bir küçücük

zerresi vardır..

Şeffaf

temiz

damlalarıyla gözlerimiz

bir umman içinde birleşmeseydi eğer,

her zerre

dağılsaydı başka bir yere

dinamolarla dürbinleri çiftleştirerek

çelik dağları kof bir kelek gibi döndüremezdik..

Müşterek zahmetin şaheserini

yayan

onu bücür bırakan

istismar ateşini

şem'asız kibrit gibi söndüremezdik..

Şeffaf

temiz

damlalarıyla gözlerimiz

bir umman içinde o kadar karıştı ki,

kaynayan suda buzu

nasıl eritirseniz,

işte biz de

birbirimizde

öyle kaybolduk...

Yükseldi müşterek zahmetin şaheseri..

Demire can veren dehayı bulduk?.

N. H.

TÜSTAV

Vecizelerden:

İnsan ile hayvanı tefrik eden hassa “nutuk” tur. Haklarını istirdat ve müdafaa için bağırmayan insanlar bu fırsatı [*sıfatı?*] haiz değildirler.

* * *

Patrona göre, bir makine parçası daima bir işçiden kıymetlidir. Çünkü kırılan bir makineyi yerine koymak için taptığı paradan fedakârlık lazım. Fakat ölen bir işçinin yerine başka bir kurban parasız tedarik edebilir.

[Zincire Vurulanlar]

Şangırdar.. Şangırdar.. Şangırdar..

Bileklere takılan ağır

Zincirler şangırdıyor...

– Kimdir bunlar?..

– Hele sor:

Cevap veren olmayacak!

Bir bak:

Şu nazarlar ne söylüyor!...

Her birinde bir kızıl kor,

Alevlenip diyor ki:

– Biz, pek yükseklerdeki

“Emellere bağlandık,

“Kurban gibi adandık!

“Bileklere zincirler!

“Halka halka demirler

“Bağlanıp takılsa da

“İnsan kısmı gem almaz;

“Ateşe yakılsa da

“Bir kahraman alçalmaz...”

“Şangırdar.. Şangırdar.. Şangırdar..

Bileklerdeki sert ve ağır

Zincirler ne söylüyor?..

Şu gözlerden öğren, sor!..

A. E.

Dünya Süunu:

“Ruhr” Hailesi [*²]

1923 senesi, cihan siyaset-i umumiyesine hâkim iki büyük mesele vardı: Türkiye sulhu ve Ruhr meselesi..

Birincisi Lozan Muahedesi’yle, iyi kötü fakat her halde Türkiye’nin lehine olarak bir şekl-i halle iktiran etmiştir.

Ruhr meselesi ise; İngiltere ve Fransa ittifakını bozacak ve bütün Avrupa’da pek vahim karışıklıklar tevhit edecek had bir safhaya dâhil olmuştur.

Beynelmilel siyaset-i umumiye meseleleri hakkında ekseriya, eksik ve yanlış ajans havadisleriyle ve bazen de burjuva nokta-i nazarından yapılmış sınıflı tetkik ve tahlillerle iktifaya mecbur kalan efkâr-ı umumiyeyle böyle cihan-şümül ehemmiyeti haiz olan bir meselenin hakiki mahiyeti ve tevhit edeceği netayic hakkında tenvir etmek vazifemizdir.

* * *

Versay Muahedesi ahkâmına mugayir olarak Ruhr’un Fransız kıtaatı tarafından işgalinin zâhirî sebebi; Almanların vermeye mecbur oldukları kömür ve odunu teslim etmemeleridir. Fransa hükümetinin resmî beyanatına bakılacak olursa Almanlar taahhütlerini ifa ettikleri takdirde, bu işgale nihayet verilecektir.

Fakat hakikat büsbütün başka türüdür. Ve bu işgalin gayet derin iktisadi ve siyasi sebepleri vardır.

Fransa, Cihan Harbi’nin İtilaf Devletlerinin muzafferiyetle neticelenmesi üzerine, en zengin demir madenlerine malik bir devlet olmuştur. Harpten evvel, 14,000,000 ton veren madenlerine 21,000,000 ton hâsıl eden Alsas – Loren madenlerini ilave etti. Bu suretle Fransa; İngiltere’den üç, Almanya’dan altı defa daha fazla demire maliktir. Almanya demir madenlerinin % 80’ini kaybetti; demir hâkimiyeti Fransız sermayesine geçti. Fransa, malik olduğu bu kadar azîm miktarda [*kelime düşmüş olmalı*] İngiltere’den altı defa daha az kömür istihsal ediyor.

Fransa harpten evvel, her sene 20,000,000 ton kömür ithal ediyordu. Versay muzafferiyeti, kömür istihsali 17,000,000 tonu tecavüz etmeyen Saar havzasının ilhaki bu ihtiyacını tatmine kâfi gelmiyor.

Fransız sanayi-i madeniye sahipleri, madenlerinin istihalesi için lazım olan kok kömürünü hariçten pahalıya satın aldıkça, Alman ve İngiliz müstahsillerine karşı muvaffakiyetle rekabet edemeyeceklerdir.

Fakat Fransa hükümeti, Ruhr sanayi-i madeniye sahiplerini, Fransız sanayi-i madeniye sahiplerinin senevi muhtaç oldukları 7,000,000 ton Vestfalya kokunu ucuz bir fiyatla vermeye mecbur edecek olursa onlara rakiplerini ezmek imkânını vermiş olacaktır.

² [*] Münderecatların çokluğundan dolayı geçen sayımız için hazırladığımız bu makaleyi bu sayımıza dercediyoruz.

Fransa sanayi-i madeniye sahipleri sendikası olan (Comité des forges)un hademesi olan General Degot'un [?] vazifesi, süngülerin kuvve-i iknaiyesiyle Almanya sanayiine hâkim olan Steines [?] ve Thyssen'i böyle bir mukaveleyi imzalamaya icbar etmektedir.

Bugün iktisadi ve bi'n-netice siyasi hâkimiyet, dökme ve çeliği en ucuz fiyata hâsil eden memleketindir.. Fransa'nın en büyük sanayi adamları olan L[.....], Schneider, de Wendel...lerin Ruhr'un kömür ve sanayi-i madeniye teşebbüsüne; müsait imtiyazlı şerait dairesinde iştirakleri onlara cihan piyasasında hâkim bir vaziyet ve az zaman zarfında dehşetli kazanç temin edecektir. Ve bu, haris Fransız siyasiyünü için, muzafferiyetten beri akıllarından çıkarmadıkları Napolyonkârî programlarını tatbika teşebbüs etmek fırsatını verecektir.

Görülüyor ki, Ruhr'un işgalinin hakiki sebebi, Almanya'nın tamirat borcunu tediye etmesi için elde müstahsil bir (teminat – **gage**) buldurmak değildir. Bunun en büyük delili, Fransa'nın bugün, Ruhr'un işgalinden evvel aldığı kömürden daha az kömür almasıdır. Bilakis, Fransa burjuvazisi, Almanya'nın tamirat borcundan çabuk kurtulmaması ve yakın zamanda kendini toplamaması için parçalanmasını istiyor. Bunun için Ruhr'un işgali, kati ilhakının ilk safhasıdır ve Fransa burjuvasının hedefi, Fransa'nın askerî himayesi altına vazedilmiş bir (tampon devlet) teşkilidir.

Poincaré'nin; Bavyera'nın Almanya'dan ayrı, müstakil bir krallık teşkili için çalışanların başında bulunan Doktor Durten'a [?] milyonlar verdiği birçok vesaike sabit olmuştur.

Fakat Fransa emperyalizminin bu harikulade tevessüü yalnız Almanya'ya değil, aynı zamanda İngiliz emperyalizmine karşı tevcih edilmiştir. Bunun için İngiltere bî- taraf kalamazdı. Ve nitekim, âlem-şümül hâkimiyetini, ve Avrupa üzerindeki sınaî, siyasi ve mali nüfuzunu kaybetmeye razı olmadığı içindir ki, son günlere kadar takip ettiği sükun ve bî- tarafı ve intizar politikasına nihayet vererek Ruhr meselesinde, menafiinin icap ettirdiği vaziyeti almaya ve Fransa'ya, kendisinin de iştirak etmeyeceği bir **Steines –** de Wendel ağır sanayi tröstünün teşekkülüne muvafakat edemeyeceğini anlatmaya çalışıyor.

Filvaki Fransa'ya sulh muahdesiyle temin edilen Loren demiri ve Saar Vadisi kömürü, kendisine azîm bir iktisadi iktidar vermiştir. Diğer cihetten himayesi ve emri tahtında bulundurduğu Polonya'yı yüksek Silezya kömür madenlerine sahip kılmaya çalışıyor ki bu suretle bu madenlere bi'l-vasita malik olmuş olacaktır. Bunlardan maada Ruhr kömürüyle de, doğrudan doğruya sahip olacak olursa, gayr-ı kabil-i mukavemet bir siyasi ve iktisadi hâkimiyet kazanacaktır.

Ruhr'un işgali kati bir şekil aldığı takdirde, İngiliz kömür madeni kuyularının birçoğunun – bazıları bir daha açılmamak üzere – kapanmasını mucip olacaktır.

Hâlbuki kömür, İngiltere'nin en başlıca mübadele emtiasıdır. Bu kömürü dünyanın dört köşesine götüren yüzlerce ticaret gemileri, mevadd-ı gıdaiye dolu olarak İngiltere'ye avdet ediyorlardı. İngiltere'nin haricî kömür piyasası mahvedildiği gün, İngiliz gemilerinin birçoğu limanları boş terk etmeye mecbur kalacaktır. Ve bu hal İngiltere sanayiinin bütün şubatında kendini hissettirecektir.

Fransa bugüne kadar cihan siyasetine hâkim olan İngiliz emperyalizmine siyasi ve iktisadi sahada olduğu kadar askerî cihetten de kati darbeyi indirmeye hazırlanıyor. Filhakika

Fransa tahtelbahir ve havaî filo nokta-i nazarından bugün İngiltere'ye kat kat faik bir mevkidedir. Fransız havaî filosu İngiltere'ninkinden on defa daha kuvvetlidir.

İngiltere'nin bu tehlikeli vaziyeti Avam Kamarası'nda gayet heyecanlı celseler akdine sebep olmuş ve havaî filonun şimdiki halde Fransa'nınkinin yarısı kadarına tezyidine karar verilmiştir.

Fransa ve Almanya kömür ve sanayi-i madeniye sahiplerinin iştirakiyle teessüs edecek olan azîm bir tröst, Fransız hâkimiyeti altında, Napolyon'un eski hülyasını meydana getirecek olan bir iktisadi sistem teessüs edecektir. Ve bu, bilhassa İngiltere'ye karşı tevcih edilmiş bir ameliyedir. Bunun için, mahut (berrî abluka)yı mahvedinceye kadar mücadele eden İngiltere, hiç şüphesiz, Fransa kapitalizminin Ren'deki kati ve tam muvaffakiyetine karşı seyirci kalamazdı. Şu mühim noktayı da ilave edeyim ki ilhakçı, emperyalist, proletarya aleyhtarı olan Ruhr işgali her şeyden evvel Rus İnkılâbı'na karşı tevcih edilmiştir. Malumdur ki Rusya hariç ve dâhilî muharebat neticesi bozulan iktisadiyatını yeniden tanzim ve ihya etmek üzere Cenova Konferansı esnasında, Rapallo Muahedesi'ni imzalamıştı. Ve muahede mucibince Rusya, Ruhr ağır sanayiine, büyük mikyasta vagon, lokomotif, ray ve ziraî âlât sipariş etmişti. Fransız işgali, bu siparişlerin icrasına mani olmakla, Rusya'nın iktisadi inkişafına matuf faaliyetine azîm müşkülât çıkarmış olur.

Bundan başka, Fransa'nın Vestfalya sanayiine vaz-ı yed etmesi Almanya'yı silahsız bir halde bırakarak, hîn-i hacette Rusya'ya hücum etmek için Polonya'yı serbest bırakır..

Ruhr'un işgali aynı zamanda Almanya'da inkılâp ihtimaline karşı tevcih edilmiştir. 1920'de Ruhr amelesi, fabrikalara, madenlere, şimendiferlere vaz-ı yed etmiş ve bu azîm olduğu kadar nazik sınaî mekanizmayı işletmişti. Birkaç gün içinde otuz kırk bin kişilik bir kızıl ordu meydana getirmiş ve Sovyetler bayrağını yüksek bacaların üzerine çekmişti.

O zamandan beri, inkılâp ateşi ıslahatçı külü altında için için yanmakta devam etti. Fransız emperyalizmi, çizme darbeleriyle bunu söndürmeye hazırlanıyor.

Almanya etrafında, Avrupa irticai, yaklaşan Alman inkılâbını tecrit etmeye matuf sıhhi kordonunu hazırlamıştır. Fransa'nın tabileri olan Polonya, Romanya, Çekoslovakya ve Macaristan, beynelmilel kapitalizmin esiri olan Avusturya, faşist İtalya ve (monarko faşist) Bavyera.. Fransa emperyalizmi ve onun şeriki olan Belçika ile beraber inkılâp Almanya'sını ihata ediyorlar. Ruhr'un işgali bu daireyi kapatıyor..

Ruhr'a malikiyet Fransa burjuvazisine; Almanya'da kömür tevziyatını istediği şekilde yapmak, proletaryanın hükümet kuvvetini elde ettiği yerleri mahrukattan mahrum bırakmak, onları askerî bir surette de silah ve mühimmattan tecrit etmek ve inkılâp yangınına bütün Almanya'ya sirayet etmezden evvel silah ve mühimmattan tecrit ve aynı zamanda iktisaden mahvetmek imkânını verir.

En nihayet Ruhr'un işgali, Rus ve Alman inkılâp kuvvetlerinin siyasi, iktisadi ve askerî bir surette birleşmelerine karşı tevcih edilmiştir.

Ruhr'dan mahrum olan inkılâpçı Almanya'nın Rusya'nın iktisadi ihyasına ancak cüzi yardımı dokunabilir.

Kızıl Almanya'dan alınarak mürteci Polonya'ya teslim edilen Ruhr'un o azim müessesat-ı sınaie ve mühimmat-ı harbiye imalathaneleri, Polonya'nın komünist Almanya ile Sovyetler Rusya'sı arasında kuvvetli bir sedd-i mümanaat teşkil etmesini mümkün kılar..

Ruhr'un işgali ilhakçı ve emperyalist olduğu içindir ki, rakip ve emperyalist devletler olan İngiltere ve Amerika tarafından fena bir gözle bakılmaktadır; fakat aynı zamanda mürteci ve amele aleyhtarı bir hareket olduğu içindir ki, her şeye rağmen bir dereceye kadar müsamaha ediliyordu.

İşte, görülüyor ki, Ruhr meselesi her şeyden evvel, Ren - Vestfalya proletaryasının mütezayit sefalet ve esareti üzerine kurulacak olan azîm sanayi-i hadidiye ve madeniye tröstüne, Almanya sermayedarları da dahil olduğu halde, büyük emperyalist devletler sermayedarlarının hisse-i iştiraklerinin derecesini tayin etmek davasıdır.

Sadrettin Celal

TÜSTAV

Komünizm Bahsi

Komünizm kelimesi yeni değildir. Bu tabir, pek çok zamandan beri insanların zihnini işgal eden bir hülyayı ifade eder. İnsanlar arasında adalet ve sulh ve sükûn, müsavat ve uhuvvetin hâkim bulunacağı bir cemiyet fikrine Hıristiyanlığın menşelerinde tesadüf olunur. İptida bu fikir, İbrani rahiplerinin yazılarında kendini gösterir. Oradan, Yunan felsefesine ve ilk kilise reis-i ruhanilerine intikal eder. Bu, ilk defa olarak, insan şahsiyetinin kıymetini tasdik ve Allah huzurunda insanların müsavatını iddia eden bir felsefe ve bir ahlakın mantıkî neticesi idi. Umumiyet üzere ezmine-i kadimede devlet idaresinin en esaslı kaidesi müsavatsızlık olduğundan böyle bir temel üzerine kurulmuş olan bir cemiyette komünizm zuhur edemezdi.

Bazı sosyalistler, komünizm fikrini Eflatun'a kadar çıkarmak itiyadındadırlar. Bu filozofun Cumhuriyet nam kitabında, onun ilk ifadesini bulduklarını zannederler. Hâlbuki Eflatun'un cumhuriyeti, bir askerî ekalliyetin hâkimiyetinden başka bir şey değildi. Ve esaret ve müsavatsızlık üzerine müessesti. Hiç şüphesiz böyle bir hükümet komünizme, hal-i hazır sermayedar cemiyetinden, hesapsız bir derecede daha uzaktır. Zaten o vaktin iktisadi şartları dâhilinde esaretten başka bir temel üzerine bina edilmiş bir cemiyet şekli tahayyül etmedikçe [etmeye?] hiç kimse için imkân yoktu.

Bir komünist cemiyet fikri ancak, esaret cemiyetinin inhilal devrinde, bu cemiyetin muhtelif içtimai tabakat arasında tesis ettiği derin müsavatsızlığa karşı, bir aksülamel olarak zuhur edebilirdi. Ve bu, henüz ferdî mülkiyetin mevcut bulunmadığı mesut zamanlara tekrar kavuşmak için duyulan daüssılanın mahsulüdür. Diğer birine mevkiini terk etmek üzere her ne zaman içtimai sistem zeval bulmaya yüz tutarsa, beşeriyetin istihdaf ettiği en ulvî mefkûrenin ifadesi olarak, bu komünizm fikriyle karşılaşmamız bundan naşidir.

Onun, ilk defa esaretçi cemiyetiyle derebeylik cemiyetinin intikal devresinde, zuhur ettiğini gördük. Thomas More, Campanella, Thomas Müntzer ve anabaptist Mabli, Morelli, Babeuf ve bütün 16 ila 19'uncu asır hayalî sosyalistlerinin temsil ettikleri şekillerde derebeylik cemiyetiyle, sermayedar cemiyetinin intikal devresinde yeniden onu göreceğiz. Nihayet bir üçüncü defa o sosyalistlerin ve anarşistlerin yazılarında, sermayedarlığın inhilal devresi başlangıçlarında ihtilalci proletarya mefkûresinin ifadesi olarak tekrar zuhur eder.

Fakat bu defa, komünizm fikrinin şekli ve muhtevası fevkalade tahavvüle uğramıştır. Ve artık peygamberlerin ve havariyûnun yazılarında olduğu gibi, müşevveş bir cihan-şümül sulh ve uhuvvet hayalinden ibaret olmadıktan başka hatta, Thomas Mores ve Babeuf'te olduğu gibi, Sparta'ya müşabih bir müsavatçı cemiyet mefkûresi bile değildir.

Asri nazariyeciler için komünizm, sermayedar istihsal usulünün, zaruri ve mecburi olarak yeni bir istihsal usulüne takallüb etmesinin ilmî ifadesidir. Hıristiyanlığın ve hayalî sosyalistlerin tahakkuk ettiremedikleri hayali, ihtilalci proletarya, yaşatacaktır; zira o, bu hayalin tahakkukunu mecburi kılan tarihî kuvvetleri sinesinde cemedir.

Ne esaretçi cemiyetin infisahı zamanında, ne de derebeylik cemiyetinin inhilali zamanında, komünizm zuhur edemezdi. Zira o vaktin iktisadi şartlarına muhalif idi. Bu iki tarihî devrede yapılmasına teşebbüs edilen komünist cemiyeti tecrübelerinin muvaffakiyetsizliği

bundan ileri geliyor. Bu, yalnız bir istihlâk idaresi değil; aynı zamanda bir iktisadi istihsal idaresidir; ancak sınıfları izale eden bir içtimai takallübün neticesi olarak zuhur edebilir.

Hâlbuki sınıfların zevali, eşkâl-i istihaliye; mübadele ve istihsal vasıtalarını içtimaileştirmeye müsait bir derecede olgun bir hale gelmedikçe tarihen mümkün değildir. Bu ise iktisadi istihsal eşkâlinin pek yüksek bir hadd-i temerküze vasıl olmuş bulunmasını farz ettirir. O halde, iktisadi eşkâl takallübatının tekmil mütekaddim safahatından bi'z-zarure geçmek ve bu son takallübü mümkün kılmaya kâfi bir derece-i kemale erişmezden evvel, onun bütün inkişaf hassalarını sarf etmek icap ederdi. Daha evvelki devrelerin iktisadi şartları, zamanımızdan evvel, komünizmin tahakkukunu mutlak bir tarzda menediyordu. Hayatın maddi şartlarıyla katıyen temasta olmadığı, afakî şe'niyetle hiçbir rabıtası bulunmadığı için o vakitki komünizm fikri bi'z-zarure, mühim ve müşevveş bir hayal halinde kalmaya mahkûm idi.

Bu mütalaat; Hıristiyan ve Anabaptistlerin komünizmini, bugün anarşistlerin ve sosyalist komünistlerin yazılarında görüldüğü şekildeki komünizmden ayıran esaslı farkları izah eder.

Anabaptistler; beşeriyetin ilk zamanlarında içinde yaşadıkları farz edilen cemiyet şekline doğru avdete temayül ediyorlardı. Bu cemiyette tasavvur edildiği üzere sadelik, masumiyet, hilm ve sükûn ve uhuvvet hâkim oluyordu. Bu nev-umma altın devrine avdet idi.

Thomas More, Campanella ve Babeuf'un yazılarında gözüken komünizm mefkûresi bundan az farklı idi. Devr-i intibah, zihinleri, kadim Yunanlıları takdir ve temaşa etmeye alıştırmıştı. Ezmine-i kadime halkçılığı, hakikatte, tamamıyla adaletsizlik ve müsavatsızlık üzerine kurulmuş bir sahte halkçılık olduğunu fark ve temyiz etmeksizin; Yunanlılar gibi, mefkûreye en yakın hükümet şekli olarak tasavvur ediliyordu. Bunun içindir ki o zamanın tahayyülâtında, cemiyet-i kadimeye – ve bilhassa o vaktin zannettiği şekildeki Lakedemonya cemiyetine – ait birçok hususiyetler bulunur. Bu tahayyülât ekseriya sıkı bir müsavâtçılık üzerine müessistir; ve onlara göre, riyazet, sadelik yoksulluk en büyük ahlaki kıymeti haiz olan içtimai faziletlerdir.

* * *

Asri komünizm bundan tamamıyla başkadır. Bugün komünizm, istihsalin, maddi usullerinin akıl ve hayale sığmaz inkişafı üzerine kurulmuş bir asri cemiyet mefkûresidir. Bu defa, insanlar arasındaki müsavat ve sulh, artık kanunun suni bir icadı değil; fakat cemiyetin, bizzat cemiyetin tarz-ı teşekkülünden münbais zaruri neticeleridir. Lüzum veya manası kalmadığından her türlü icbar ortadan kalkar. İstihsalatın mebzuliyeti herkese, hayatın belli başlı ihtiyaçlarını tatmin etmek imkânını bahşeder. Bundan böyle fert cemiyetle, cemiyet fert ile beraberce inkişaf ettiklerinden, fert ile cemiyet beynindeki sal-dide teâruz zail olur.

Komünizmin, bir terakki olmaktan uzak, hakikatte, barbarlığa doğru bir rücu olduğunu çok defa iddia edenler oldu. Bu abes telakkiyi kendi üzerlerine alan ciddi içtimaiyat alimleri bulundu. Zira, diyorlardı, bütün iptidai cemiyetler bu model üzerine bina olunmuştur. Gustave Le Bon'lar, Léon Say'lar, Leroy-Beaulieu'lar bu iddiayı, sosyalizme karşı mücadelelerinde, en kuvvetli silah gibi kullandılar. Cemiyat-ı beşeriyenin, menşelerinde filhakika içtimai teşkilat, ana hatlarında komünizmi andırır. İptidai cemiyet grubu bütün azaları bir arada yaşayan ve çalışan ve her şey umumun = communauté'nin malı olan bir sıkı müşareket teşkil ederdi. Ve

communauté'ye ait olan hiçbir şeyi – derhal istihlâk gayesiyle değilse – kimsenin benimsemeye hakkı yoktu. Fakat bütün müşabehet bundan ibarettir. Daha derin bir müşabehet aramak aşikâr bir safсата irtikâp etmektir.

Evvela, iptidai cemiyette, efradın menfaatıyla umumi menfaat arasında bir zıddiyet bulunmayıp, sıkı bir müşareket cari olduğu doğru ise de, bunun manası şudur: Nahiyeyi, zümre-i içtimaiyeyi teşkil eden fertlerin bizzat cemiyet hayatında müstakil bir hayatları yoktu. Ferdî şahsiyet, henüz müstakil bir amel-i içtimai olarak tebarüz etmemişti. Herkes namına, münhasıran zümre-i içtimaiye yaşıyordu. Cemiyet ile fert arasında bir ahenk teessüs etmemişti, birinin diğerine mutlak bir tabiiyeti mevcut idi. Zaten bu tabiiyet köy reisinin haiz olduğu mutlak salahiyette tecessüm ediyordu. Herkes ona tamamıyla itaate mecbur idi. Onların hayat ve mematlarına karar vermek hakkına malikti.

Bir taraftan da bu köy ve nahiyeyi teşkil edenlerin yekûnu pek mahdut idi. Kabile veya aşiret filhakika azami birkaç yüz veya birkaç bin azadan tereküp eder, avcılık, balıkçılık veya çobanlıkla taayyüş ederlerdi.

Asri komünizm, bilakis, iktisadi ve içtimai tekâmülünün en yüksek derecelerine erişmiş olan beşeriyetin heyet-i mecmuasına şamil bir cemiyet şeklidir. Burada içtimai münasebetlerin temeli, kör körüne itaat olmayıp; gerek efrat beynindeki, gerekse efrat ile cemiyet arasındaki münasebetlerde mevcut menafî ahengidir. Komünist cemiyet, sosyalizme muhalif olanların ahmakçasına tekrar ettikleri gibi, insanın şahsiyetini ezmeyecek, fakat bilakis onun maddi, akli, ahlaki inkişafına yardım edecektir. İnsanlar arasında sulh ve sükûnu, ihtilaf ve niza' sebeplerinin zail olmasını intac edecektir. İstihsal usullerinin müthiş inkişafı, herkese ihtiyaçlarını tamamıyla tatmin imkânını bahşetmek suretiyle, daha evvelki cemiyetlerde hâkim olan derin müsavatsızlığı izale edecektir. Bir sınıfın diğer sınıflar üzerinde tahakkümüne alet olan devlet, sınıfların ortadan kalkmasıyla kendiliğinden zeval bulacak ve onun yerine, münhasıran cemiyetin idari işleriyle uğraşacak bir iktisadi teşekkül kaim olacaktır. Artık ne cebir ve şiddet, ne de istismar kalacak. Müttekaddim cemiyetteki menafî zıddiyetinin doğurduğu kin yerine kardeşlik hisleri geçecek. İçtimai vazifelerin ifası için ittihat etmiş insanlar arasında, gayet büyük bir hürriyet cari olacak. Komünizmin tatbikiyle beşeriyet tarihinin **zoomojik** [?] devresi nihayet bulacaktır. (**Her fert herkes için, herkes her fert için**), istikbalde yeni cemiyetin darb-ı meseli bu olacaktır.

Matlub olan gaye hakkında bütün komünistler hemfikir idiler. Fakat mühim bir ihtilaf sosyalistleri, anarşistlerden ayırıyordu. Bu ihtilaf gayeye vusul için kullanılacak vasıtalara mütealliktir. Anarşistler, yeni idarenin içtimai inkılâbın semeresi olacağını kabul ediyorlar; fakat onlara göre bu inkılâp müphemiyet içinde kalıyor. Ne suretle infilak edeceğini ve ne suretle muzaffer olacağını katiyen kestiremiyorlar. Devletin tahribi lüzumu üzerinde ısrar eden akideleri, bu tahribin ne gibi merhalelerden geçerek tahakkuk edeceğini tayin etmiyor. Bu itibarla, proletarya için, burjuvaziye karşı olan mücadelesinde, hiçbir faydası olmayan bir nazariyedir. Yalnız ferdin inkişafını nazar-ı dikkatte tutması ve sınıf mefhumunu büsbütün unutmaması dolayısıyla, anarşizm, burjuvazi fikriyatıyla tamamıyla meşbudur; buna binaen tatbikatta, irticakâr bir mahiyettedir.

* * *

Fakat sosyalistler arasında bile itilaf, tam olmaktan çok uzak idi. Bazılarına göre (kolektivistler) yeni teşkilatın hedefi, ameleye şimdiye kadar, istihsal aletlerinin sahibi olan sermayedarın zapt ettiği hisseyi iade suretiyle, herkese sa'yinin tamam kıymetini vermek idi. Herkese kadrince, düsturları bu idi. Diğerleri (komünistler) bilakis yeni idarenin neticesi şahsi menfaati ilga etmek ve hatta istihlâkte bile herkesin istihsal işinde sebkeden hisse-i hizmeti ne olursa olsun, komünizmi tahakkuk ettirmek olduğunu beyan ediyordular. Herkese ihtiyacı nispetinde; yeni cemiyetin darb-ı meseli bu olacaktı.

Hakikatte bu iki telakki, tatbikatta yekdiğerini naksediyordu. Kolektivistler, kolektivizmin, komünizm ve hatta anarşizme isal eden bir yol olduğunu kabul ediyordular. Fakat esasında bir nevi sermayedarsız sermayedarlık tavsiye eden akideleri, derin bir tarzda hayal ile mülemma idi. İstihsal ve mübadele vasıtalarının müşterek mülkiyetini tesis eden ve istihsalî içtimaileştiren proletarya inkılâbı, aynı zamanda mahsulâta efradın temellükü hakkını muhafaza edemeyecekti. Böyle bir temellük ancak istihsal aletlerinin ferdî mülkiyetini kabul eden bir idarede kabil-i izahdır. İçtimai inkılâbın zaferinden sonra da bu ferdî temellükün zail olması tehhür edecek olursa, bu ancak, proletarya devleti içinde bizzat sermayedar istihsal usullerinin mevcudiyetlerini idame etmeleri nispetinde olabilecektir. Bu idarenin esasında muvakkat olması bundan ileri gelir. Bu vaziyet ne kadar zaman temadi edecektir? Mesele burada değildir. Bir şey aşikârdır: Sermayedarlık idaresi, ancak yerini, tamamıyla komünist bir idareye bırakmak suretiyle, külliyyen zail olmuş bulunacaktır; ve imtidadından kat-ı nazar, her mutavassıt idare, gayr-ı mütecanis ve birbiriyle gayr-ı kabil-i imtizac anasını ihtiva etmesi dolayısıyla, yalnız bunun için tabiaten kararsız olacaktır. Bu münakaşada, kolektivistlere karşı komünistlerin haklı olması bundan ileri gelir.

Zaten her iki fikir taraftarları, yeni cemiyetin tahakkuku, sermayedarlık idaresi altında yegâne inkılâpçı sınıf olan, amele sınıfının eseri olacağını; ve komünist inkılâbının, proletaryanın burjuvazyaya karşı, inkılâpçı mücadelesinin zaruri bir neticesinden başka bir şey olmayacağını fark ve temyiz ediyorlardı. Anarşistlerin zannettikleri gibi, yeni idarenin, eskisinin sukutu akabinde teessüs etmeyeceğini ve inkılâptan sonra, sermayedarlık idaresini tamamen tahrip etmek ve yeni idarenin temellerini atmak için, uzun bir zaman fasılasının lazım geleceğini biliyorlardı. Bunun için burjuvazinin iktidar kuvvetini yalnız bir memlekette değil; fakat bütün cihanda tahrip etmek icap ederdi. Filhakika ancak beynelmilel mikyasta komünizmin tatbiki imkânı vardır. Diğer taraftan, yeni idare öyle birçok karışık meselelerin evvelceden halledilmiş olmasını farz eder ki, buna proletarya hazırlanmış değildir.

Rusya İnkılâbı komünizm meselesinin etraflı bir tarzda tetkikini mucip oldu. Bu inkılâbın eski sermayedarlık âlemini alt üst ederek, yeni bir içtimai sistem vazetmeye matuf, gayet vâsi bir tahavvülün ilk safhasından başka bir şey olmadığını nüfuz-ı nazar sahibi olanların cümlesi derhal gördü. Rus İnkılâbı müdürlerinin, daha bidayette nazar-ı dikkatini celbeden mütenevvi mesailin; ancak beynelmilel mikyasta tamamen kabil-i hal olduğu bedihi idi – yani bunun için inkılâbın bütün cihana sirayeti icap eylerdi. Fakat bu hedefe bir günde erişilemez. O halde inkılâbın devam etmesi ve düşmanlarına baş tutması lüzumu vardır. Bu ise oradaki inkılâbın, cihan-şümül inkılâbın başlangıcı ve cihanda komünizmin pehlivanı olarak kendini gösterdiği takdirde ancak mümkündür. İnkılâpçıların bütün gayretleri, kendi memleketlerinde, kabil olduğu nispette, eski sermayedarlık idaresini tahrip etmeye ve yeni idarenin temellerini atmaya sarf edilmelidir. Rusya'da bu yapılmıştır. Biraz sonra, şimdiye kadar bunda ne derece

muvaffak olunduğunu göreceğiz. İlk hamlesinden aldığı hız ile, zamanın ilcaatıyla Sovyet Hükümeti mevcudiyetinin ilk üç senesi zarfında programının büyük bir kısmını tahakkuk ettirmiş, sermayedarlık idaresinin temellerini yıkmış, ve yeni idarenin esasını kurmuştu.

Rusya sermayedar Avrupa ve dünya ortasında bir komünist adacık teşkil ediyordu. Orada da idare hiç şüphesiz pek cesim güçlüklerle çarpışmak mecburiyetinde kalmakla beraber, tuttuğu yolda devam ederek yavaş yavaş husul buluyor zannını veriyordu.

Fakat bu, zevahirden ibaret idi; ve böyle olduğunu vakıalar ispat etmekte gecikmedi. Rus İnkılâbı'nın bu kadar ileri gitmesi, arızı zaruretlerden ileri geliyordu. Tahakkuk ettirdiği tahavvülatın büyük bir kısmı, Rusya'nın iktisadi inkişafının derecesiyle bir tenakus teşkil ediyordu. Devamları, yalnız cihan inkılâbına istinat suretiyle kabildi. Fakat intizar hilafına olarak dört gözle beklenen bu inkılâp husul bulmadı. Bundan naşi makineyi geriye çevirmek ve Teşrinievvel fütuhatını elden kaçırmak tehlikesinden tahaffuz için, kazanılmış sahanın bir kısmını iade etmek, yeniden ileri harekete ibtidar etmek zamanına intizaren, kuvvetli mevazie çekilmek icap etti. Oldukça bir zaman geçmiş olmasına rağmen bu sevkü'l-ceş ricatın hakiki tarihî manasını idrak edenler pek azdır. Bazıları – Rus İnkılâbı'nın hasımları – bu harekette, bir siyasi akide ve iktisadi istihsal idaresi olmak sıfatıyla, komünizmin iflasını görmekte dirler. Bazıları da – müfrit inkılâpçılar – bundan komünizm esasatına ve cihan proletaryası menafiine hıyanet edildiğini istidlal etmektedirler.

Her iki tarzda düşünenler aldanıyor. Birincilerin neşe ile alkışladıkları ve diğerlerinin huşunetle tenkit ettiği bu sözde “sermayedarlığa avdet”, hakikatte, Rus İnkılâbı tarihinde ancak geçici fakat zaruri bir menkıbedir. Bu inkılâp, vaatlerinden hulf etmedi. Zevahire rağmen komünizmin tahakkukuna doğru, yolunda devam ediyor. Vakıa, hedefinden daha pek uzaktadır. Fakat bundan dolayı onu tahtie etmek makul bir hareket olmaz. İçtimai malzemeye, beşerin iradesine göre şekil verilemez. Bu hususta ister istemez bazı kanunlara tevfik-i hareket lazımdır. Bunu Rus İnkılâbı yeniden ispat etmektedir.

Marcelle Olivier

Hikâye:

Bir Vakanın İki Safhası

- Saat beş... Beşte kalkmayacak mıyız?
- Evet, beyefendi hazretleri..
- Ya bu ne rezalet efendim.
- Akıl ermez beyefendi.
- İki dakika da geçti.

Bu suretle konuşan, Şirket-i Hayriye vapurlarından birinin yan kamarasında oturan iki şık zat idi. Vapurun gecikmesinden şikâyet eden, parmakları arasında sıkıldığı bir Cercle d’Orient’ı hiddetle denize atarak homurdandı. Mükâlemenin mabadı kamarayı dolduran bütün şık ve temiz yolculara intikal etmişti.

* * *

- Ahmet iki kürek daha...
- Şimdiye kadar belki yüz kürek attım. Ne pis kömür bu...

Bunu söyleyen kızgın ocağın karşısında iri ter taneleri döken bir işçi idi. Eli ile alınıdaki teri yere siltikten sonra bütün kuvvetini toplayarak ocağa dört beş kürek daha attı.

- Arkadaş, dedi. Allah’ını seversen şu istime bak.
- Yükselmiyor.
- Kolum kanadım kesildi. Bayılacağım, döner kebab gibi yağlarım akıyor.
- Haydi, biraz hava al da çabuk gel.

Bunu duyan yağcı zavallı arkadaşını yukarı gönderdikten sonra ağır süngüyü birkaç kere ocağa soktu çıkardı. Birkaç kürek de o attı. Sonra dişlerini sıkarak islime baktı...

- Aman yarabbi.. Ne pis makine, ne pis kömür, diye mırıldandı.

* * *

– Doğrusu efendim tahammül olunmaz.. Buradan beş dakika geç kalkar yolda on dakika kaybeder, iskelelerde beşer dakika sarf edersek arkadaşlarıma karşı çok mahcup kalacağım.

- Bir yere mi meduvsunuz efendim.

– Tabii değil mi ya efendim. Yeniköy’de bir suareye davetliyim. Erken gelirsiniz biraz da sandalla Kalender’e çıkarız dediler. Ah.. Ah onları beklettiğimden dolayı o kadar mahcup olacağım ki...

- Bu geminin bir memuru yok mu? Böyle işlerle meşgul olan yok mu?
- Doğrusu otomobil ile gitmediğimize kabahat etmişiz.
- Deniz havası başkadır efendim.

– O halde bir motor tutalım..

– Sermemur geliyor, sermemur.

– Nedir bu rezalet efendim, nedir bu rezalet?

– Ehemmiyetsiz beyler.. Ehemmiyetsiz.. Şimdi kalkıyor.. İşçilerin tembelliği, eşek herifler ocakları beş dakika evvel kızdıralım da islimi hazırlayalım demezler.. Sonra ay başı geldi mi idareye üşüşmeyi pekâlâ bilirler.

– İşçi kıtlığı yok ya... Vazifesini bilmeyen işçileri değiştiriniz.

– Bu akşam raporu yazacağım efendim.

* * *

Dırın... Dırın.. Düütt..

– Çımayı...

– Al iskele...

– Kapıları kapansın...

– Hele şükür...

M. Mazlum

İstanbul İşçi Hayatı Hakkında Tetkikler:

Kasnak İşçileri

İstanbul'da kadınlara mahsus el işleri tevzi eden patronlar on veya on iki kadardır. Bunların ekserisi Musevi'dir. İki, üç Ermeni bulunabilir.

Bunların dükkânları Çarşı-yı Kebir'in Mahmutpaşa civarındaki hanlarda birer odadan ibarettir.

En ziyade muamele yapan "Yosef Karmona" namında bir milyonerdir. İkinci derecede Mardikyan gelir.

Bu tacirlerin istismarını teşrih etmek için işlenen işler hakkında kısa bir "teknik" izahatı vermek isterim.

Tevzi edilen işlerin "sarma" tesmiye edilen bir kısmı iğne ve kasnak tabir olunan ikinci kısmı ise tığ ile işlenir.

"Kasnak" sanatkârları İstanbullu ve ekserisi Ermeni'dir. Türk kadınları Ermenilerden öğrenmişlerdir.

"Sarma" ipek ve pek nadiren, kasnak ile hemen hemen kılaptanla işlenir. Çünkü Avrupalılar "şark yadigârı" diye kılaptan ile işlenmiş işlere rağbet etmektedirler. Maheza ipek ile işlenirse de işleyecek kimse bulunmaz.

Kılaptana alışan kimseler ipek işleyemezler. İpek için ayrıca meleke ister.

"Kasnak" işçileri hakiki birer sanatkârdırlar. Düzgün iş çıkarabilenler o melekeye – bila-mübalâğa – ancak yirmi senede muvaffak olabilmişlerdir.

İstanbul'da tığ ile günde on, on iki saat çalışan, çabalayan ve bu fevka'l-beşer sa'ye mukabil ancak bir kuru ekmek tedarikine mazhar olabilen laakal iki bin kadın vardır. Bunların hemen hepsi Yedikule, Samatya, Kumkapı, Topkapı, Mevlevihanekapı, Silivrikapı gibi İstanbul'un kenar mahallatında ikamet ederler.

* * *

Piyasadaki işler üç tarzda işlenir. İşçiler bunlara "zemin", "yarım zemin" "çatılı zemin" ıstılahlarını kullanırlar.

"Zemin" vech-i tesmiyesinden de anlaşılacağı üzere kumaşın hiçbir mahalli boş bırakılmaksızın işlenir. "Yarım zemin" de "sarma" işlenen yerler zemin gibi devam olunur.

"Çatılı zemin" in ekseri kenarları zemin tarzında doldurulduktan sonra mütebakisinin yalnız hududu işlenir. Yalnız hududu işlenen işlere "çatma" tabir ederler.

"Çatma" tarzı hemen hemen unutulmuştur.

* * *

Tevzi edilen işler mütenevvidir. Fakat sanatkârları en çok işgal eden "yarda", "takım", "yorgan".. ilh.dir.

“Yarda” bir metre murabbaındadır. Masa örtüsü olarak istimal edilir. Günde on saat çalışmak üzere tertip edilen şu cetvel yardanın muhtelif tarzdaki iş için fiyatı, müddet-i imali hakkında sarıh bir fikir verebilir.

Tarz	Kuruş	Müddet-i imali-gün	Vasati yevmiye
Zemin	100	9	11
Çatılı zemin	40	5	8
Yarım zemin	35	4	9

“Takım” denilen işler mefruşattır ki bir yarıdayı, bir kanepeyi iki de yastığı ihtiva eder:

Tarz	Kuruş	Müddet-i imal-gün	Vasati yevmiye (kuruş)
Zemin	25	18	13
Çatılı zemin	100	10	10
Yarım zemin	80	7	11

Yorgan 2x3 metre ebadında yani altı “yarda” hesabıdır.

Tarz	Kuruş	Müddet-i imali-gün	Vasati yevmiye
Zemin	600	45	13,5
Çatılı zemin	500	30	14
Yarım zemin	200	18	11

* * *

İşlenen işler Avrupa’da satıldığı cihetle satılış fiyatı hakkında ne söylenirse takribidir. Piyasada satılan işleri tetkik edecek olursak şu feci istismara şahit oluruz.

Sayfiyelerde giyilen maşlahlar elli kuruşa işletilmektedir. Vasati her maşlah için kırk dirhem kılaptana lüzum var. Kılaptanın okkası beş yüzdür. Elli kuruşluk kılaptan ücretini de iş ücretine zammedersek sermayemiz bir liradır. Kumaş ekseri Avrupa sadakorudur. Metresi yetmiş beş kuruştur. Fakat tacir Avrupa’dan mühim miktarda getirdiği cihetle elli kuruşa getirmektedir.

Her maşlaha dört metre kumaş gider ki iki lira demektir. Ceman yekûn bütün masrafı üç lira olan bu maşlahlar on beş liraya satılmaktadır.

* * *

“Sarma” işleri kasnak gibidir. İşletme fiyatı aynıdır. Yalnız dört günde biten bir yarım zemin yarıdalı on iki günde bitmektedir. Şu halde “sarma” işçileri üç misli sefalet çekmektedirler.

“Sarma” işçilerinin hepsi Türk ve muhacirdir.

* * *

Tüccarlarda bir dantela, motif işleri vardır ki bunları Yahudi kadınları işlemektedirler.

Bir kilo kılaptanın motifi ancak bir ayda bitebiliyor ve işleyenler bir lira alırlar, günde vasati üç ve üç buçuk kuruş isabet etmektedir. Dantela ve motif diğer işlerden çok güçtür. İşçilerinin ekserisi eramil değildir. Binaenaleyh maişetlerini tedarik edecek kimseleri vardır.

Yoksa maişet için dantela ve motif işi kabil değildir. Günde üç buçuk kuruşla kuru bir ekmek bile tedariki gayr-i kabildir.

İşçi kadınlarımızın sefaletini teşrih edecek ikinci yazımız bağ ve bahçelerde çalışan kadınlarımıza aittir.

V.

TÜSTAV

İşçilerimizde Uyanıklık

(Grevler)

Şimdiye kadar görülmemiş bir intizam dâhilinde, ne yaptığını bilerek, işçilerimiz, patronlara, kumpanyalara meşru haklarını tanıtmak için, son haftalar zarfında, yer yer harekete gelmişlerdir. Adeta memleketimiz üzerinden bir grev dalgası geçmiştir denilebilir. Çünkü her nerede, amele, hayatının sefaletlerini ve acılarını biraz tahfif edecek metalib dermeyan etmişse, daima istihfaf ile karşılanmış ve açlık tehdidine rağmen, kollarını bağlamaktan ibaret olan yegâne müdafaa silahını kullanmaya mecbur olmuştur. Bir iki müstesnadan kat-ı nazar, gösterdiği azim ve tesanüt sayesinde, amele kısmen olsun maksadını elde etmiştir. Biz galip mağlup tekmil grevcileri tebrik ederiz. Zira, bila-muvaffakiyet işine avdet eden işçi de vazifesini yapmıştır. Teşebbüsün fena neticelenmesi ya bazı fuzuli müdahalelerden yahut teşkilatların başında olanların beceriksizliğinden münbaistir. Siz, heyet-i idarenizden aldığımız talimata göre hareket ettiniz; cihadınız mübarek olsun işçi arkadaşlar!

* * *

Yapılan grevler Karadeniz, İstanbul ve İzmir olmak üzere üç mihraka ayrılabilir. Maatteessüf bunların en fena idare edilenleri İstanbul'unkilerdir. Karadeniz'de Zonguldak maden amelesi daha ziyade sıhhi şartlarının ıslahı ve kaza tazminatları gibi mesailin hallini temin için grev ilan etmiş ve maden sahiplerine haklarını tanıtmaya muvaffak olmuştur. Mücadele hakkında kâfi derecede tafsilata malik değiliz. Yalnız aldığımız malumat, grevden evvelki vaziyete nazaran iş şartında büyük bir salâh meşhud olduğunu göstermektedir.

İzmir grevlerinde ibret alınacak noktalar vardır. İncir amelesi grevinde Türkiye'de ilk defa, kadın ve erkek işçilerin sıkı bir tesanütle el ele vererek, müşterek menfaatlerini, kendilerini ezen sermayedarlara karşı müdafaa ettikleri görülüyor. İncir amelesinin ekseriyeti kadındır. Ve bunlar erkeklere nispetle sülüs veya azami nısf derecesinde ücret alırlar. İş müddeti gayet uzundur. Grev kadınların yevmiyelerini artırmak ve müddet-i sa'yi azaltmak için yapılmış ve kadın işçilerin hukuku namına erkekler de seve seve greve iştirak etmiş ve muvaffakiyet elde edilmiştir. Memleketin her noktasında bundan böyle incir amelesinin yaptığı gibi kadın amele de erkeklerle birlikte iktisadî cidale iştirak etmelidir. Kati muvaffakiyetin şartı budur.

Aydın şimendiferi grevi diğer bir nokta-i nazardan mühimdir. Bir İngiliz sermayedar kumpanyasına karşı vuku bulan bu hareketin muvaffakiyeti için her şey yapılmıştı. Bu vesile ile hal-i atalette bulunan "Amele ve Müstahdemîn Cemiyeti" ihya edilmiş, bini mütecevaz aza kaydolunmuş, İzmir - Kasaba Şimendiferi Amelesi Cemiyeti, muavenet-i maddiyede bulunmuş ve hîn-i hacette bir müzaheret grevi ilan etmek için istihzarat yapmış ve amelenin tesanüdü ve kuvve-i maneviyesi sonuna kadar yüksek bir derecede kalmıştır. Fakat maatteessüf halk hükümetinin, meyve tüccarlarının malları nakledilemediği vesilesiyle – buna başka bir çare arayacak yerde – İngiliz kumpanyası lehinde şiddetli müdahalesi ve meşum grev kanununu tatbik etmesi, Aydın şimendiferi amelesinin şuurlu hareketini akamete mahkûm kılmıştır. Hükümetin ameleye karşı husumetkâr bir vaziyet aldığı, mesai kanununun meclisten geri alınmasıyla teeyyüd etmiştir. Bir iki vekilin yanlış içtihadı hükümetin amele aleyhtarı bir sınıf

hükümeti mahiyetinde telakki edilmesine meydan verebilir. Gönül arzu eder ki, salâhiyettar makamlar bunun vaki olmadığını ilan ve fiiliyatla ispat etsinler.

İstanbul grevlerine gelince bunlardan Bomonti grevi amele birliğinin başında bulunan ve kendilerine amele rehberi süsü veren, fakat hakikatte, amele sınıfı nezdinde sermayedarların tellalları gibi hareket eden bazı kimseler tarafından idare edilmiş olmakla, ameleye hiçbir fayda temin etmeksizin, lüzumsuz bir nümayiş gibi nihayet bulmuştur. Birlikle fabrika müdürü arasında takarrür eden maddelere yakından bakılacak olursa işçilerin zararınadır. Mesela hastalık yevmiyeleri meselesini ele alalım. Evvelce fabrika zaten hasta olanlara birkaç yevmiye tediye ediyordu. Şimdi ise takarrür eden şekilde, hasta işçiye ilk üç gün yevmiye verilmiyor, hastalık daha ziyade devam ederse nısf yevmiye verilmesi taahhüt olunuyor. Hâlbuki ekseriya adi hastalıklar ancak iki üç gün devam eder. Takatten düşen biçare işçi ayda bir iki gün çalışmadı mı, evvelce aldığı gündeliklerden şimdi mahrum edilecektir. Haliç amelesi metalibi de, bir netice istihsal olunmadan terk edilmiştir.

Mürettip arkadaşlarımızın hareketine de herkes grev diyor. Fakat Haber gazetesinde mükemmelen izah edildiği üzere bu bir grev değil lokavttır. Yani sermayedarlar müretteplere karşı idarehanelerinin kapılarını kapamışlardır. Grev veya lokavt, menfaatlerini ve izzet-i nefislerini halelden vikaye için müretteplerin giriştiği mücadele iyi başlamış ve iyi idare edilmiştir. Yalnız harekette kâfi derecede sebat ve metanet gösterilmediği kanaatindeyiz. Gerçi saat meselesine mukabil bazı maddi fevaid elde edilerek, grev bir uzlaşma ile – yani bir yarım muvaffakiyetle neticelenmişse de, biraz daha mukavemet, hiç şüphesiz tam bir galebe temin edecekti. Kendilerine yapılan komünistlik isnadından tebrie-i nefis endişesi, zafere kadar devam edilmemesinde mühim bir rol oynamıştır. Biz öyle zannediyoruz ki, bir işçinin hakkını müdafaa etmesine, ne nam verilirse verilsin, ezilen, istismar edilen bir sınıfa mensup olduklarını idrak edenler, bundan ürkmeyerek, maddi imkânların müsaade ettiği müddetçe mücadelelerine devam etmek mecburiyetindedirler. Son zamanlar memleketimizde bazı hakların istihsaline veya millî kurtuluşumuza matuf her hangi bir içtimai hareket zuhur edince, bir heyula gibi komünistlik ithamını ortaya atmak âdet hükmüne girdi. Cidden salikleri bulunsun bulunmasın bu akideyi kabul etmek bir cinayet midir? Bunu anlayamıyoruz. Bizim bildiğimize göre kanun komünistlik de dâhil olmak üzere istedikleri içtimai ve siyasi akideye serbestçe intisap hakkını, bila-kayd ü şart her vatandaşa bahşetmiştir. Buna binaen bazı gazetelerin büyük bir makam sahibine istinaden neşrettikleri, bu hakkı inkâr eden **muhalif-i kanun** beyanatın asılsız olduğuna hükmediyoruz.

* * *

Bu grevler vesilesiyle amele arkadaşlarımıza, galebeden mağrur, mağlubiyetten meyus olmamalarını tavsiye ederiz. İşçi azminin azameti karşısında, her türlü vasıtaya müracaat ettikten sonra kuvvetle, hile ve hud'a ile mücadeleyi başaramayacağını anlayan sermayedar, bazı müsaadatta bulunduğu zaman bile, ilk fırsatta ecirlerini daha beter üzme emelinden fariğ olmaz. Onun doymak bilmez hırsı, amelenin ekmeğinden her gün birkaç dirhem daha eksiltmeyi emreder. Galip grevci, teşkilatına her zamandan daha sıkı sarılmalı, oradaki itimada layık olmayan rehberleri ayıklamalı ve elde ettiklerini muhafazaya ihtimam etmelidir. Teşebbüsü akim kalan işçi için de meyus olmaya mahal yoktur. Bilakis mağlubiyet sebeplerini araştırmalı, daha hazırlıklı olarak ilk fırsatta yeniden mücadeleye atılmak üzere hazırlanmalıdır.

Neticesiz grevler, amele-patron kavgasında, talimler, manevralar makamındadır; ilerisi için daha müdebbir, daha azimkâr olmayı öğretirler.

Bu umumi uyanıklıktan bi'l-istifade ve onu idame etmek üzere amele birlikleri heyet-i müttehidesinin faaliyete girişmesi için tam vakittir. Bu teşkilat müteşebbislerini bu muvafık cereyanın önüne geçmeye davet ederiz.

Ş. H.

Hamiş: Şark şimendifer işçilerinin son dakikalarda çok haklı metalib ile harekete geldiklerini ve Haliç işçilerinin red ile mukabele gördüklerini öğrendik. Muvaffakiyetleri hakkında en samimi temennilerimizi izhar ederken yukarıdaki netice ve derslerden ibret almalarını bilhassa tavsiye ederiz.

Cihan Biraderler Matbaası. Müdür-i mesulü: ***Sadrettin Celal***